

מבנה של פגיעה: על היתכנות קיומו של מבנה כוח פטריארכלי המקיים אלימות מינית בקהילת הלהטב"ק

מאת

ענבר כהן*

א. מבוא

לפני כ-15 שנה ניסיתי לעשות הסבה מקצועית ממקצוע העבודה הסוציאלית והתחלתי ללמוד עיצוב פנים. לא הרבה יצא מאותו ניסיון לגרום לעיסוק המקצועי שלי להפוך ולהיות אסתטי יותר, אולם זכורה לי הערה משמעותית של המרצה שלי על מודל שעיצבתי לחנות אופטיקה. המורה הסתכלה במודל דרך דלת הכניסה לחנות והתפעלה מנושא העיצוב, ששיחק בין אטימות לצבע ולשקיפות. לאחר מכן סובבה את המודל והתבוננה בו דרך דלת היציאה לחצר האחורית ופניה נפל. מדלת אחת החנות נראתה מעניינת וסגונית והמסר העיצובי שלה היה ברור, ומן הדלת האחרת היא נראתה כמו גיבוב של קירות, חסרת מסר וקוהרנטיות. כשהתבוננתי בחנות דרך שתי הדלתות לא יכולתי לקבוע איזה מבט יפה יותר בעיניי. יכולתי לראות חן בשני המבטים. הקוהרנטי או האניגמטי. עם זאת אחד הערכים שלמדתי מאותו אירוע הוא שדרך דלתות שונות משתקף מבנה שונה. אם אשאל את חוויית המבנים השונים ואשתמש בה בהתייחס למבנה של תופעת האלימות המינית בקהילת הלהטב"ק, אוכל לתאר שני מבנים הנגלים משתי דלתות שונות. מן הדלת האחת נגלה המבנה הכמותי המתאר את ממדיה הכמותיים של התופעה כפי שהם מתגבשים משדה המחקר המתפתח בתחום. אולם מן הדלת האחרת נגלה המבנה החברתי-תרבותי של התופעה, שעניינו נורמות ההתנהגות בקהילה, המהוות תשתית להתפתחותה של תופעת הפגיעה המינית בקהילה, ללא קשר לממדיה. במאמר זה בחרתי לנתח את המבנה החברתי-תרבותי של האלימות המינית בקהילת הלהטב"ק. נקודת מבט זו אינה מקורית, והיא שואבת השראה מההשקפה הפמיניסטית בנוגע לתופעת האלימות

* עובדת סוציאלית, בעלת תואר שני בניהול מלכ"רים, דוקטורנטית בחוג לקרימינולוגיה באוניברסיטת חיפה. חוקרת את המפגש בין עולם הטיפול לעולם המשפט, כפי שהוא בא לידי ביטוי בתיקי עבירות מין. מנהלת את הקליניקה הסוציו-משפטית לנוער ולצעירים בסיכון בבית הספר למשפטים במסלול האקדמי של המכללה למנהל ומקדמת נושאים הקשורים לממשק בין מקצועות הטיפול למשפט. ריכזה במשך כעשור את ההליך הפלילי במרכז הסיוע לנפגעות תקיפה מינית בתל אביב. במסגרת תפקידה הייתה אחראית על העברת השתלמויות לעורכי דין ולשופטים על פגיעות מיניות מהיבטים נפשיים, חברתיים ומשפטיים, על מערך ליווי הנפגעות בהליך הפלילי וכן שותפה לייצוג מרכזי הסיוע בפורומים ארציים הדנים בנושאי חקיקה ומעמד האישה.

המינית כלפי נשים. זו גורסת כי מבנה החברה הפטריארכלי הוא התשתית לקיומה של אלימות מינית כלפי נשים והוא המנציח אותה. קתרין מקינון הנה אחת הכותבות המובילות בשיח הדין בקשר בין אפליית נשים על רקע מגדרי לבין קיומה של אלימות מינית כלפיהן. מקינון מחלקת את המבנה החברתי המקיים את הפגיעה המינית לשני תחומים: מגדר ומיניות. לטענתה, דיכוי המגדר הנשי קיים בתחומים רבים השייכים כולם למיניות. אלימות מינית, פורנוגרפיה, זנות, הטרדה מינית ואינסו נשים באזורי סכסוך ומלחמה הנן, להשקפתה של מקינון, פרקטיקות שיטתיות שונות שנועדו להכפיף נשים ולדחוק אותן למצב של נחיתות כמגדר. כמו כן טוענת מקינון כי בתוך הסדר הפטריארכלי לא קיימת רק אפליה נגד נשים, אלא שאפליית נשים נתפסת כארוטית. התפיסה הארוטית של נשים כאובייקט מחוסר כוח מונצחת, לדעתה של מקינון, באופן המשפיל שבו הן מוצגות בפורנוגרפיה, ביחסי הכוח המובנים בין נשים בזנות ללקוחות ולסרורים ובתקיפה מינית על כל צורותיה. מקינון מרחיבה תפיסה זו גם באשר ליחסי מין "נורמטיביים" בכך שהיא מאתגרת את מושג ההסכמה ותוהה לגבי קיומה של הסכמה חופשית ביחסי מין בין גברים לנשים, בהתחשב ביחסי הכוח הלא שוויוניים הקיימים ביניהם בחברה.¹ ההבנה שמקורה של תופעת הפגיעה המינית הוא במבנה הכוח הלא שוויוני בין גברים לנשים היא בעלת חשיבות, מאחר שהיא מבהירה כי פתרון הבעיה טמון בשינוי המבנה החברתי ולא בהתייחסות לכל מקרה פגיעה בנפרד, ובכך מדגישה את האחריות החברתית לפתרון הבעיה.

במאמר זה אשאל את נקודת המבט על הקשר בין מבנה הכוח החברתי הפטריארכלי להיווצרות תופעות של אלימות מינית, במטרה לבחון אם קיימים בקהילת הלהטב"ק מבנים חברתיים המבוססים על פערי כוח, המהווים תשתית להיווצרותה של אלימות מינית. חשיבותה של בחינה זו היא בכך שהבנה מדויקת של מקור תופעת הפגיעות המיניות עשויה לסייע בפיתוח דרכים מתאימות למיגורה. אם הפגיעה המינית בקהילת הלהטב"ק נובעת ממבנה חברתי לא שוויוני, אזי בדומה לחברה ההטרוסקסואלית, גם בקהילת הלהטב"ק פתרון הבעיה מחייב את התגייסות הקהילה לחתירה לשוויון ולמיגור תופעת הפגיעות המיניות.

בהתאם להגדרתו של מבנה הכוח החברתי המקיים מציאות של אלימות מינית, כך יוגדרו גבולות האלימות המינית במאמר זה. בניגוד להגדרה המשפטית הצרה של פגיעות מיניות המתייחסת בעיקר לתיאור המעשה ולהקשר המידי שבו הוא נעשה,² במאמר זה אפנה את הזרקור להקשר החברתי והתרבותי שבו מתקיימות אינטראקציות מיניות ואבחן בפרט את האינטראקציות האלו המתקיימות

1 קתרין מקינון "מיניות, פורנוגרפיה ושיטה: 'הנאה תחת פטריארכיה'" ללמוד פמיניזם: מקראה – מאמרים ומסמכי יסוד במחשבה פמיניסטית 376 (דלית באום ואח' עורכות, 2006); קתרין מקינון פמיניזם משפטי בתיאוריה ובפרקטיקה (דפנה ברק ארז עורכת, עידית שורר מתרגמת, 2005).

2 עבירות המין מוגדרות בס' 345–351 לחוק העונשין, התשל"ז–1977. העבירות מתייחסות לתיאור המעשה (אונס, בעילה אסורה בהסכמה, מעשה סדום, מעשה מגונה) ולתיאור מאפיינים מסוימים שאם הם מתקיימים, הרי שקיום יחסי המין משמעו עבירה על החוק (היעדר הסכמה חופשית; הסכמה שהושגה במרמה; קיום יחסי מין עם קטינה/קטין מתחת לגיל 14; קיום יחסי מין עם קטינה בין גיל 14 ל-16; ניצול מצב חוסר הכרה; ניצול מחלת נפש או ליקוי שכלי; עבירת מין שנעשתה במהלך קשר טיפולי על ידי עו"ס, פסיכולוג או פסיכיאטר). כמו כן, החוק קובע כמה נסיבות מחמירות, שבהתקיימן רף הענישה חמור יותר (קטינות – קיימת התייחסות שונה לקטינה/קטין מתחת לגיל 14 ולאילו בין גיל 14 ל-16; באיום בנשק חם או קר; תוך גרימת חבלה גופנית, נפשית או היריון; תוך התעללות; בנוכחות אחר או אחרים שחברו יחד לביצוע עבירת המין בידי אחד או אחדים מהם; פגיעה בקטין/ה על ידי בן משפחה או פגיעה באדם חסר ישע על ידי אדם שהוא אחראי עליו).

בהקשרים של חוסר שוויון, אגב תהייה בדבר המידה שבה יכולה להתקיים בהן הסכמה חופשית.³ אי לכך, ובשונה ממאמר משפטי, בכוונתי לסקור הקשרים שונים של חוסר שוויון ולתהות אם יכולה להתקיים בהם אינטראקציה מינית מבלי שהיא תהיה פוגענית, או מבלי שיהיה בה סיכון להתפתחות דינמיקה פוגענית. בפרק אינני מגבילה את עצמי להגדרות של עבירות מין המופיעות בחוק; אתמקד בבחינת הימצאותם של יחסי כוח באינטראקציה ואתהה על היתכנותה של הסכמה חופשית לקיום יחסי מין.

בתחילת הפרק, בחלק "דלת הכניסה", אעסוק בעצם קיום השיח על פגיעות מיניות בקהילת הלהטב"ק ואציג את יחסה הדו-ערכי של הקהילה כלפיו ואת הסיבות האפשריות לכך. בהמשך הדברים, במטרה לבחון את הרלוונטיות של הגישה של מקינון לקהילת הלהטב"ק ולראות אם גם בה מצויים מאפיינים דומים המקיימים פגיעה מינית, אחלק את ניתוח הנורמות החברתיות-תרבותיות בקהילת הלהטב"ק, הקשורות למיניות ולפגיעה מינית, לשלושה תתי-פרקים: תת-הפרק הראשון עניינו נורמות התנהגות הקשורות לכינונם של תפקידי המגדר בקהילה ויחסי הכוחות ביניהם. בתת-הפרק השני אעסוק בנורמות התנהגות הקשורות לכינון המיניות כפרקטיקה ואתיחס ליחסי המין. בתת-הפרק השלישי אעסוק במיניות כזהות ואתיחס לנורמות הקשורות לכינון הזהות, הנטייה או ההעדפה המינית. בכל שלושת תתי-הפרקים אזהה את נורמות ההתנהגות המקיימות את המבנה שבו מתרחשת הפגיעה המינית. את המאמר אחתום בניסיון לקשר בין התאוריה לפרקטיקה ואציג צעדים המוצעים בספרות לשם התמודדות עם תופעת הפגיעה המינית בקהילה.

ב. גילוי נאות

עמדתי האישית ביחס לנושא המאמר היא זהירה, מאחר שתחום ההתמחות שלי קשור לעבודה עם נפגעות תקיפה מינית ולמחקר פמיניסטי. עם זאת בתחילת כתיבתו של המאמר, הידע שלי על אודות פגיעה מינית בקהילת הלהטב"ק היה מצומצם. ככל שניסיתי לחקור את הנושא גיליתי שהידע והמחקר הקיימים בארץ על תופעת הפגיעות המיניות בקהילת הלהטב"ק הם מצומצמים וראשיתיים. מסיבה זו ראיתי כמה אנשי מקצוע, בעלי נטיות/העדפות להטב"קות, המומחים בטיפול ובסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית הטרוסקסואלים ולהטב"קים. הראיונות עם המומחים והמומחיות סייעו לי להעניק מבט מקומי על התופעה תוך הסתמכות על נתונים וכתיבה שנעשתה בחו"ל. מאחר שמדובר במחקר ראשוני, הסתפקתי במספר מצומצם של מתראיינים, זאת בכוונה לעודד המשך מחקר מעמיק בסוגיה, אשר יכלול אוכלוסיית מחקר רחבה דיה.

התייחסותם של המומחים והמומחיות לנושא התאפינה בשילוב בין התבוננות מקצועית המבוססת על ניסיונם בטיפול ובסיוע לבין התבוננות מנקודת מבט אישית, בהיותם חברי הקהילה. שילוב שתי נקודות המבט שכיח במחקר האיכותני ובפרט בתחומי מחקר המקדמים שינוי חברתי, כדוגמת המחקר הפמיניסטי. האפיסטמולוגיה הפמיניסטית מבוססת על שבירת הדיכוטומיה וההיררכיה בין החוקר/ת למשתתפיות/ות המחקר באמצעות עידודם/ן לקחת חלק פעיל במחקר על ידי זיהוי מרואיינים/ות

3 מקינון "מיניות, פורנוגרפיה ושיטה", לעיל ה"ש 1.

פוטנציאליים/יות, העלאת שאלות מחקר חדשות והצעה להבניה ולפרשנות. עיקרון נוסף שמנחה את המחקר הפמיניסטי, הינו השילוב בין האישי לפוליטי וההבנה שכל חוויה אישית הינה בעלת ערך לתחום הידע הכללי ולהבניית מסגרות פרשניות בנוגע לתופעה החברתית הנחקרת.⁴ הבדיקה שביקשתי לערוך במאמר זה נושאת דמיון לחשיבה המחקרית הפמיניסטית – מטרת הבדיקה והאופן שבו ביצעתי אותה היו דומים. כמו במחקר הפמיניסטי, גם במאמר זה ביקשתי לבדוק את הקיום של מבנה פטריארכלי המאפשר מציאות פוגענית. במחקר הפמיניסטי מתבטאת אותה המציאות באפליה של נשים, ובמאמר זה התמקדתי בפגיעה מינית. בדיקת המבנה נועדה לעודד המשך מחקר בנושא, אשר יכול לתרום להמשגת הגורמים לתופעה והצעדים המתאימים למיגורה. כמו כן, בדומה למחקר הפמיניסטי, החותר תחת יחסי הכוח בין החוקר/ת לנחקר/ת, גם במאמר זה עודדתי את משתתפי ומשתתפות המחקר להפנות אותי למשתתפים נוספים, להעלות סוגיות שונות לבדיקה ולהציע מגוון פרשנויות לתופעה על בסיס ניסיונם האישי והמקצועי; כך חיברתי בין האישי לפוליטי. אנשי ונשות המקצוע שראיינתי מופיעים בשם המלא במאמר, בהסכמתם. חלק מדבריהם מצוטטים, ומבנה המאמר מתבסס על פרשנויות תרבותיות וחברתיות שהציעו. מאחר שמדובר בשילוב של חוויות אישיות ומקצועיות, יש ערך להצגת הרקע המקצועי של כל אחד ואחת מהם: ערן האן, פסיכותרפיסט, רכז קו הסיוע לנערים וגברים נפגעי תקיפה מינית, רכז תכנית שקמ"ה להעלאת המודעות לפגיעה מינית במרחב להט"בי, מנחה קבוצות ומטפל בנפגעות ובנפגעי תקיפה מינית.

ד"ר ריבי אפרת, פסיכותרפיסטית, מומחית בתחום הטיפול באוכלוסיית הלהט"ב. מאור מאיר שפיר, פסיכותרפיסטית פרטנית, זוגית ומשפחתית, בעלת MA בקרימינולוגיה קלינית ומומחית בתחום המיניות בכלל ומיניות להט"ב בית בפרט. אלישע אלכסנדר, מנהל תחום טרנס במרכז העירוני לקהילה גאה בתל אביב, פעיל בארגון "מעברים – לקהילה הטרנסית". עדית מרן, עובדת סוציאלית, מתנדבת במרכז הסיוע לנפגעות תקיפה מינית בתל אביב וריכוזה במשך ארבע שנים את תחום הליווי בהליך הפלילי במרכז. כמו כן, ריכוזה בעבר את תחום ההסברה בארגון קל"פ (קהילה לסבית פמיניסטית).

ג. דלת הכניסה

הדיון בנורמות התרבותיות של קהילת הלהט"ב מתמקד בעיקרו במעבר מתקופות שבהן התקיימה הקהילה בהיחבא עד לתקופתנו היום, שבה הקהילה עסוקה בהרחבת הנראות שלה בחברה.⁵ אחד

4 ניצה ינאי "שאלת המדע בפמיניזם" – סנדרה הארדינג וסוגיית החקירה המדעית בפמיניזם" דרכים לחשיבה פמיניסטית: מבוא ללימודי מגדר 382 (ניצה ינאי, תמר אלאור, אורלי לובין וחנה נווה עורכות, 2007) (להלן הספר: דרכים לחשיבה פמיניסטית); SANDRA HARDING, THE SCIENCE QUESTION IN FEMINISM (1986); Verta Taylor, *Feminist Methodology in Social Movements Research*, 21 QUALITATIVE SOCIOLOGY 357 (1998).

5 המעבר מתקופת ההסתרה לתקופת הנראות מתואר לרוב תוך ציון אירועים היסטוריים מכוננים, אשר מצד אחד סימנו את הניסיון לדכא את התרבות הלהט"בית ומהצד האחר את המאבק להכרה בקהילה. כך,

ממאפייני הדיון הוא התמקדותו במידה שבה החברה ההטרוסקסואלית מקבלת את קהילת הלהט"ב"ק. במובן זה הדיון מפנה את מבטו אל מחוץ לקהילת הלהט"ב"ק, ועניינו יחסי הגומלין בינה לבין החברה בכללותה. מטרת פרק זה היא לדון בתרבות הלהט"ב"קית תוך הפניית המבט פנימה, אל הנורמות התרבותיות המתקיימות בה, התורמות ליצירת תשתית להתפתחות של פגיעות מיניות. מובן שנורמות אלו אינן מתפתחות בריק, אלא מושפעות במידה רבה מהתרבות ההטרוסקסואלית. בהיבט זה, אציג בפרק התנהגויות מיניות שונות האופייניות בקהילה ואבחן את מידת ההשפעה של תפיסות מיניות פטריארכליות על היווצרותן.

כאמור, חלק גדול מהדיון על התרבות הלהט"ב"קית משקף את הצורה שבה הקהילה אומדת את עצמה ביחס לתרבות ההטרוסקסואלית. בהקשר זה, העיסוק בפגיעה המינית בקהילה, או ליתר דיוק היעדרו, גם הוא מושפע מיחסה של הקהילה לחברה ההטרוסקסואלית ובפרט מהצורך להגן על הקהילה מיחס גזעני ומפלה.⁶

הרבה יותר קל להתמודד עם האויב מבחוץ – האויב ההומופובי, הפוליטי. ההתעסקות עם האחרים משרתת את הפוליטיקה של הקהילה כי היא למעשה טוענת ש"אנחנו קבוצה מדוכאת שבסך הכל רוצה לקיים חיים נורמטיביים רגילים". ולמה זה מתורגם? לזוגיות, למאבק על נישואין. זה אומר שאנחנו בסך הכול אותו הדבר כמוכם, רק יש לנו שני פינים או שתי ואגינות ביחד, אבל אנחנו אותו הדבר. זה הרבה יותר קל, כי לדבר על פגיעות מיניות בתוכנו זה להאכיל את המפלצת הסטרייטית, שחושבת שאנחנו כולנו סוטים. לכן בכל פעם שניסינו לדבר עם גורמים בקהילה על פגיעות מיניות הייתה פוביה והימנעות. (ערן)

ערן דן בסיבות לחשש בקהילה מעיסוק בתופעות של פגיעות מיניות בתוכה. סיבה ראשונה היא הרצון למקם את האויב מחוץ לקהילה. בשל כך, הדיון שתופס את קדמת הבמה בשיח הפוליטי-חברתי של הקהילה הוא דיון על יחסה ההומופובי של החברה ההטרוסקסואלית ועל האפליה שממנה סובלת קהילת הלהט"ב"ק, ולא דיון באלימות מינית בתוך הקהילה. סיבה שנייה היא החשש שהכרה ציבורית של הקהילה בקיומן של פגיעות מיניות בקרבה תעמיק תפיסות הומופוביות בנוגע אליה ותשמש להן

מתוארים אירועי רדיפה ואפליה כדוגמת הרדיפה הדתית של הומוסקסואלים ולסביות, רדיפת הומוסקסואלים במשטר הנאצי, מהומות סטונוול, הגדרת הומוסקסואליות כהפרעה נפשית ב-DSM (Diagnostic and Statistical Manual) והנידוי שממנו סבלו הומוסקסואלים רבים עת פרצה מחלת האיידס בשנות השמונים של המאה העשרים. לצדם מצוינים אירועים המסמנים את ניצחון המאבק הלהט"ב"קי, כמו ביטול חוקים האוסרים על יחסים הומוסקסואליים וקידום חוקים נוספים, שעיקרם השוואה בין זכויות הטרוסקסואלים ללהט"ב"קים, הוצאת ההומוסקסואליות מה-DSM, מצעדי הגאווה השנתיים ועוד. להמשך קריאה על המעבר מהסתרה להגדלת הנראות ראו עמית קמה העיתון והארון: דפוס תקשורת של הומואים (2003); גיא שילה החיים בוורוד: בני נוער וצעירים הומואים, לסביות, בייסקסואלים וטרנסג'נדרים 51-75 (2007); חגית לרנאו ועינב מורגנשטרן "מה לי ולמשפט הפלילי? קהילת הלהט"ב, המשפט הפלילי ואכיפת החוק" בספר זה.

Jeffrey L. Todahl, Deanna Linville, Amy Bustin, Jenna Wheeler & Jeff M. Gau, Jeff, *Sexual Assault Support Services and Community Systems: Understanding Critical Issues and Needs in the LGBTQ Community*, 15 VIOLENCE AGAINST WOMEN 952 (2009)

הוכחה לכך שכל מיניות שאינה הטרוסקסואלית היא בהכרח מיניות סוטה, ולכן אך טבעי שתאופיין גם בפגיעות מיניות.

החשש להכיר בקיומה של פגיעה מינית בקהילה נובע, לאמתו של דבר, מהמודעות המתמדת למבט ההטרוסקסואלי על קהילת הלהטב"ק. חשש זה גורם למיקוד המאבק הפוליטי-חברתי בעיקר בדאגה לדימוי הציבורי של הקהילה ובהצגתה כנורמטיבית (ויש אף שיאמרו כהטרו-נורמטיבית). כך, הקהילה מפנה את המבט אל מחוץ למבנה התרבותי שלה ואינה מתעכבת על מה שמתחולל בתוכו.

מה שאני רואה בקליניקה בשנים האחרונות זה הרצון לאמץ דפוסים סטרייטיים, והם באים לידי ביטוי בבלבול. איזה לסבית-סטרייטית אני או איזה הומו-סטרייט אני אהיה? כלומר איך אני יכולה להיות לסבית אבל הכי סטרייטית בעולם, כדי להתאים את עצמי לחברה ולפרוע את השטר – אם זה בחתונות ואם זה בלהביא ילדים וכל העסק עם האימוצים עכשיו. העניין הוא שהרצון להרגיש שייך גובה מחירים רגשיים; הוא מתבטא בתסכול, בקושי, בדיכאון, בחרדה עד להפרעות אכילה ופגיעות עצמיות. כל הרגשות האלו עלולים להוביל לתוקפנות. (מאור)

מאור מתייחסת לרצון של הלהטב"קים להידמות לחברה ההטרוסקסואלית באמצעות הביטוי "לפרוע את השטר". באמצעות פירעון השטר להטב"קים מקווים להרגיש שייכות, אולם מניסיונה הקליני עלולות להיות למאמץ זה השלכות רגשיות קשות העלולות להוביל לתוקפנות.

השימוש של מאור בביטוי "לפרוע את השטר" מזכיר את המונח Covering, שטבע ארווינג גופמן ומאוחר יותר עושה בו שימוש קנג'י יושינו, בהקשר של קהילת הלהטב"ק. גופמן מתאר כיצד אנשים השייכים לקבוצות מיעוט או קבוצות מודרות שונות (נכים, קשישים, שמנים) מתאמצים להסוות זהויות או תכונות הנתפסות על ידי החברה כחריגות. אין הדבר משול להסתרה, כי אנשים אלו קיבלו על עצמם את זהותם/התכונה המאפיינת אותם והם אינם משקרים בנוגע אליה, או לחלופין, זהותם/תכונתם נראית לעין ואינה ניתנת להסתרה. במונח הסוואה, גופמן מתייחס לעובדה שעל אף שהזהות/תכונה היא גלויה, אנשים אלו יעשו כל מאמץ למתן את ביטויה במרחב הציבורי, כדי להימנע מהשלכותיה החברתיות. יושינו משתמש במונח Covering כדי לתאר את האופן בו הלהטב"קים מסווים את נטייתם/העדפתם המינית כדי להיכלל בחברה. ההסוואה נעשית באמצעות הימנעות מביטוי חיצוני של הנטייה/העדפה המינית בדרכים שונות, כמו הימנעות משיחה על הזוגיות הגאה, הימנעות מכתובה על התרבות הלהטב"קית וכניעה ללחץ של החברה להידמות לתרבות ההטרו-נורמטיבית ואף להיטמע בה כתנאי לקבלתם בחברה.⁷ יושינו טוען שהמאבק המשפטי בהסוואה הנו מאבק למען זכויות אדם, שאינו זוכה כיום לביטוי וראוי שיסומן על ידי הקהילה ככזה. לדעתו, הלהטב"קים יזכו לשוויון מלא רק אם החברה תפסיק להתנות את הכללתם בה בכך שיטמיעו את עצמם בתרבות ההטרו-נורמטיבית.⁸ ייתכן שטענה מעניינת זו עומדת בסתירה למאבקים החברתיים של הקהילה, התופסים את קדמת הבמה, שכן רבים מהם מתאפיינים ברצון להיכלל בטקסים ובהגדרות הטרו-נורמטיביות, כגון המאבק להכרה

7 לקריאה נוספת ראו ERVING GOFFMAN, STIGMA: NOTES ON THE MANAGEMENT OF SPOILED IDENTITY (1963); KENJI YOSHINO, COVERING: THE HIDDEN ASSAULT ON OUR CIVIL RIGHTS (2006).

8 Yoshino, שם, בעמ' 17–25.

חוקית בנישואין של זוגות להטב"קים, המאבק להסדרת הפונדקאות לזוגות חד-מיניים או המאבק לאימוץ הדדי של ילדים.

מכל מקום, החשש מפגיעה בדימוי הציבורי של הקהילה והיעדר הרצון להכיר בתופעת האלימות המינית בקהילת הלהטב"ק גורמים לכך שההבנה באשר למאפייני הייחודיים של התופעה הנה מצומצמת. עובדה זו גורמת להיעדר תכניות להתאמת שירותי הסיוע לנפגעי ולנפגעות תקיפה מינית להטב"קים, ולכך שהשירותים הניתנים להם מבוססים על סטריאוטיפים והנחות הטרור-נורמטיביות ובשל כך נותני השירות עלולים להתייחס אליהם באופן לא רגיש ואף מפלה.

אכן, יש קושי ליישם את המודל ההטרסקסואלי על זוגות בני אותו המין, משום שפערי הכוח אצלם אינם משויכים למין הביולוגי. לדוגמה, שירותים המעניקים סיוע לנשים הנמצאות בזוגיות אלימה מתבססים על מודל זוגיות בין גבר לאישה הכולל בתוכו פערי כוחות מגדריים. מרבית הנהלים הקיימים מניחים שנפגעת האלימות במשפחה היא אישה ושהפוגע, בן זוגה, הוא גבר. הנהלים לאיתור פגיעות של אלימות ואלימות מינית במשפחה מבוססים על הנחה זו ומותאמים אפוא לנפגעת-אישה.⁹ שימוש בנהלים אלה וההטיה המגדרית של העוסקים במלאכת האיתור והטיפול של פגיעות מסוג זה יקשו את איתורן של פגיעות במקרים אחרים, כמו של גבר נפגע אלימות או של פוגעת-אישה. גם תמונת שירותי הרווחה הניתנים לנפגעי אלימות במשפחה אינה מעודדת בהקשר זה. שלושת השירותים המרכזיים – מקלטים, דירות מעבר ומרכזים ויחידות למניעה וטיפול בתחום האלימות במשפחה – מיועדים, על פי הגדרתם, לנשים נפגעות אלימות (ובמקרה של המרכזים – לטיפול גם בגברים אלימים), ולכן אינם מתאימים לטיפול באלימות בין בני זוג גברים מאותו המין.¹⁰

9 ראו חזור מנכ"ל משרד הבריאות 23/03 "איתור וטיפול נשים נפגעות אלימות במשפחה ע"י מטפלים במסגרות הבריאות – באשפוז בקהילה" (19.11.2003) www.health.gov.il/hozer/mk23_2003.pdf; ניהול מינהל רפואה 35/2002 "טיפול עובד/ת סוציאלי/ת בנשים נפגעות אלימות בשפחה במחלקה לרפואה דחופה" (15.7.2002) www.health.gov.il/hozer/mr35_2002.pdf. לעומת זאת חזור מנכ"ל משרד הבריאות 7/93 "תשלום עבור שירותים רפואיים לנפגעי עבירות מין או לנפגעי אלימות במשפחה" (19.12.1993) www.health.gov.il/hozer/mr07_1993.pdf, אינו מבחין בין גברים לנשים ומשתמש בהטיה גברית ככוונה להתייחס לשני המינים.

10 סקירת השירותים החברתיים של משרד הרווחה (2011) 317–310 www.molsa.gov.il/Community Info/ResearchAndEvaluation/Documents/%D7%A1%D7%A7%D7%99%D7%A8%D7%94%202011%20-%20%D7%97%D7%9C%D7%A7%20%D7%93%20-%20%D7%9E%D7%A9%D7%A4%D7%97%D7%95%D7%AA%20%D7%94%D7%A1%D7%95%D7%91%D7%9C%D7%95%D7%AA%20%D7%9E%D7%90%D7%9C%D7%99%D7%9E%D7%95%D7%AA%20-%20307-318.pdf. הסקירה אינה נוקטת לשון מגדרית ומתייחסת לאלימות במשפחה כמקרה שבו אחד מבני המשפחה נוקט אלימות כלפי בן/בת הזוג או בני משפחה נוספים. עם זאת, נשים נפגעות אלימות מוגדרות כקבוצה נפרדת בעלת מאפייני טיפול מובחנים (עמ' 310–311). כמו כן, המרכזים שמפעיל משרד הרווחה למניעה וטיפול באלימות במשפחה מספקים, על פי הגדרתם, טיפול לנשים נפגעות אלימות ולגברים אלימים (עמ' 311), וכך גם המקלטים ודירות המעבר (עמ' 315–317). ראו גם סקירה של מרכז המחקר והמידע של הכנסת בנושא: יובל בוגייבסקי אלימות כלפי נשים – ריכוז נתונים לשנת 2013 9–12 (הכנסת, מרכז המחקר והמידע, 2013) www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m03310.pdf. בפורטל השירותים הממשלתיים מופיע מדריך לנפגעי אלימות במשפחה, שבו נכתב במפורש כי אמנם הוא נכתב בלשון נקבה, אך רלוונטי באותה המידה גם לגברים. לעיון במדריך ראו www.gov.il/FirstGov/TopNav/Situations/SPopulationsGuides/SWomenViolence/SWVFamilyViolence/.

התוצאה של אי-ההתאמה בין המנגנונים הקיימים לטיפול בנפגעי ונפגעות תקיפה לאוכלוסייה הלהטב"קית ברורה – היעדר התאמה של שירותי הסיוע והחשש מפני קבלת יחס מפלה נמנים עם הגורמים לתת-דיווח על אלימות בזוגיות בקרב קהילת הלהטב"ק, המנציח את חוסר ההתייחסות של שירותים אלו לנושא.¹¹

מאמר זה הוא אפוא ניסיון להבין את המבנה החברתי והתרבותי שבו מתקיימת האלימות המינית בקהילת הלהטב"ק, כדי לזקק הבנות שיוכלו להיות מיושמות, בין השאר, בהתאמת שירותי סיוע לקהילת הלהטב"ק.

ד. מגדר

מטעמים מובנים, מקורותיהם של פערי הכוח בקרב זוגות להטב"קים אינם בהבדלים בין גברים לנשים. עם זאת מתקיים, ברבדים שונים, שעתוק של התפיסה הסקסיסטית הנוגעת לתפקידי מגדר, שמקורה בתפיסות הטרוסקסואליות. בפרק המגדר אדון באופנים שבהם בא לידי ביטוי שעתוק תפקידי המגדר ויחסי הכוח ביניהם בקהילה הגאה ובשאלה כיצד יחסי הכוח הנם תשתית להתפתחות אלימות מינית. אופן אחד של שעתוק יחסי הכוח המגדריים נעשה ברמה של הקהילה כתרבות:

קל"פ הוקמה ב-1988 כי יש הרבה משותף בין מאבקים השונים וגיז תמיד תפסו את קדמת הבמה. ממש בצורה הכי סטריאוטיפית, וגם היה יחס שוביניסטי דכאני באינטראקציות ואז לסביות הרגישו שזה לא מקום בטוח והקימו את קל"פ, כדי לייצר מרחב בטוח לפעילות פמיניסטית. (ריבי)

ריבי מתייחסת לאי-השוויון בין גברים לנשים בקהילת הלהטב"ק, אשר גרם לכך שנשים לא קיבלו מקום בקדמת הבמה של המאבק החברתי של הקהילה. היעדר השוויון גרם, לדבריה, לתחושה לא בטוחה בשיתוף הפעולה בין הומואים לסביות בכל הקשור למאבק על זכויותיהם, ובסופו של דבר גרם לפיצול ולהקמת ארגון קל"פ (קהילה לסבית פמיניסטית).

זה בייחוד הקטע הזה של מה זה גברי ומה זה נשי ואיפה הכוח נמצא והכוח נמצא אצל הגברי ולא אצל הנשי. וזה משהו שיש בכל דבר. אפילו בזה שההומואים הם הכוח המוביל בחברה הלהט"בית. רב המשרות הבכירות הן של הגברים. (ערן)

ערן מתייחס גם הוא לחלוקת הכוח הלא שוויונית בין גברים לנשים ומוסיף נדבך נוסף: ההתייחסות הסקסיסטית איננה רק כלפי נשים או גברים, אלא כלפי ה"נשי" או ה"גברי". לדבריו, כל מה שנתפס

11 סמנטה גרין יחסי אלימות בקשר זוגי חד-מיני לסבי, גורמים והשפעותיהם על בנות הזוג: מחקר חלוץ (עבודת גמר לתואר "מוסמך בקרמינולוגיה", אוניברסיטת בר אילן, 2013); Susan Turell, Molly Herrmann, Gary Hollander & Carol Galletly, *Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Communities' Readiness for Intimate Partner Violence Prevention*, 24 J. GAY & LESBIAN SOC. SERV. 289 (2012); National Coalition of Anti-Violence Programs (NCAVP), *Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Domestic Violence in 2000* (2001) (hereinafter: National Coalition of Anti-Violence Programs) available at www.ncdsv.org/images/NCAVP_LBGTDVin2000.pdf

"נשי" זוכה ליחס מפלה, והכוח החברתי והפוליטי מוחזק בחלקים ה"גבריים". זאת ניתן לראות לא רק ביחס ליחסי הכוחות בקהילה כולה, כפי שהוצג עד כה, אלא גם ביחסים בינאישיים, כפי שאראה להלן.

1. בן לוקח בת

אני חושב שחשוב להראות את היחסים המקבילים בין החברות, כי יחסי הכוח משתחזרים גם ביחסים החד-מיניים, כמו למשל הצורך להגדיר מי אקטיבי ומי פסיבי. החברה לפעמים, גם ההומואית, תופסת את הפסיבי כנשי יותר אפילו אם הוא נורא גברי, והומואים נשיים הם בתחתית סולם הדרגות אצל ההומואים. השאיפה היא להיות ה"מרלבורו מן", זה עם הקוביות. היום זה השתנה והמרלבורו מן הפך להיות מודל החדר כושר, אבל בכל מקרה המודל המוערך הוא המודל הגברי. (ערן)

ערן מקשר בין ייחוס תכונות מסוימות לייחוס של גבריות וטוען שככל שאדם ייתפס כגברי יותר, הוא גם ייתפס כשולט ודומיננטי יותר. אקטיביות ומבנה גוף שרירי נתפסים כגבריים ולכן ממוקמים בפסגת הסולם החברתי, ופסיביות מקוטלגת כהתנהגות נשית ולכן ממוקמת בתחתיתו. בדבריו הבאים ערן מקשר בין החלוקה הסקסיסטית והמפלה לבין היווצרות אלימות:

כשאתה גבר סטרייט אתה מונחה שהכוח אצלך להתחיל עם הבת. אתה משלם עליה, אתה צריך לזום, אתה צריך לדעת לאן לחדור. אתה צריך לתפקד, זה על אחריותך. כשאתה הומו צעיר, אתה בא כמו שאתה בא למישהו, אבל פה ברור לך שהמנוסה הוא הגבר השני ואתה ה"בת". באיזשהו אופן לא מודע אבל זה בדיוק ככה, כי המנוסה אמור להיות הבן תמיד ולא הבת. כי בת כשהיא מנוסה היא שווה פחות. ולכן לבוא כנער צעיר אל תוך חברה חדשה עם תחושת פגימות ודחייה על ידי החברה שלך, עם הסתרה וסוד, ואתה נכנס לתוך העולם הזה, שאמור להיות הקהילה שלך והמקום הבטוח שלך, והגבר המנוסה עושה לך את מה שהוא רוצה ולך נורא קשה להגדיר אם זה נעים לך או אם זה פגיעה, כי אתה מניח שזה המין שעושים. ולכאורה יש לך בחירה: אתה רוצה, תהיה שם. אתה לא רוצה, תהיה סטרייט ואז התחושה שנוצרת היא שעכשיו אין לך בררה – אתה צריך להתרגל. (ערן)

תפיסת המיניות, לדברי ערן, היא היררכית. יש היררכיה בין הגברי לנשי, בין הבוגר לצעיר, בין מי שזהותו המינית מגובשת וברורה לבין מי שנמצא בתהליך של גיבוש, בין המנוסה בקיום יחסי מין לבין זה שאיננו מנוסה. החלוקה ההיררכית מקבלת הד בספרות הפמיניסטית הדנה בהיררכיה המגדרית. אריאלה פרידמן מתארת את החיפוש של נשים אחר גבר שהוא "מהן ומעלה" (גבוה יותר, חזק יותר, בעל יכולת השתכרות גבוהה יותר, אקטיבי יותר, מנוסה יותר וכולי) ואת החיפוש של גברים אחר נשים שהן "מהם ומטה". בשנים האחרונות ההבדלים מצטמצמים (במיוחד הבדלי ההשכלה), אך עדיין ניתן להבחין במגמת הבחירה המשמרת את עמדת היתרון לגבר. החיפוש ההיררכי נובע מהחשיבה על גבריות ונשיות במונחים דיכוטומיים. חשיבה כזו קושרת בין גבריות לרציונליות, לאקטיביות ולקיום

במרחב הציבורי ובין נשיות לאמוציונליות, לפסיביות ולקיום במרחב הפרטי.¹² ההיררכיה בין ה"גברי" ל"נשי", לפי דבריו של ערן, מייצרת פערי כוחות המתורגמים להבניה מגדרית שלפיה בעל הכוח הוא ה"גבר" ונטול הכוח הוא ה"אישה". במובן זה, המבנה ההטרואסקואלי של המיניות, ההיררכי והפטריארכלי, משתחזר גם בקהילה ההומוסקואלית. עיצוב המין והגדרת העונג המיני נשענים על סדר היררכי בין שני המגדרים. המגדר הגברי מזוהה עם שליטה והנשי עם כניעות, וכדברי מקינון, אי-השוויון הופך לחלק מהמשיכה הארוטית.¹³

שחזור המבנה ההטרואסקואלי של המיניות, המתבסס על פערי כוחות בין הגברי לנשי, מקיים, לדברי ערן, בסיס להיווצרות של פגיעות מיניות. המפגש בין הגבר הגברי, זה המנוסה מינית, לבין הגבר הנשי, זה שמיניותו ונטייתו המינית עדיין בשלבי גיבוש, החש בלבול ואף בושה, לא מותיר לגבר הנשי בררה באשר לשאלה אם לקיים יחסי מין. מרחב ההסכמה מצטמצם, לדברי ערן, לקיום יחסי מין או לחזרה להיות סטרייט. אי לכך, בהיעדר מרחב התלבטות מספיק בסוגיית קיומם של יחסי המין, עולה השאלה אם ההסכמה המובעת היא חופשית או מאולצת ובעקבותיה אם חוויית יחסי המין עלולה להיות פוגענית ומאולצת.

2. נשים הן מטפלות, לא תוקפות

הסדר ההיררכי המגדרי, הקיים בחברה ההטרואסקואלית ובקהילה ההומוסקואלית, משחזר גם אצל נשים לסביות.

בעבר במועדון ה"דיוויין" יכולת לראות בעיקר את הלסביות הבוציות, חלקן לפחות, מגיעות עם בנות הזוג שלהן כמו שייח פאטריארך. היו מדרגות מעל לרחבת הריקודים, והן היו עומדות למעלה ושמות בשרוול של הטישרט חפיסת סיגריה ואחת מאחורי האוזן ומתצפתות, ואם היה נדמה להן שבת הזוג שלהן חייכה למישהי או דיברה עם מישהי הן היו מסוגלות ללכת מכות, לוקחות בקבוק ושוברות. כאילו זה שבחרת להיות בוצ' לא מוציא את המקום שממנו באת, ואת משחזרת דפוסים מהבית, וזה סוג הבריונות שרואים לפעמים במסיבות. לפעמים הבוציות יכולה להתבטא בצורה יותר מעודנת בהערות מנמיכות ומשפילות. (ריבי)

ריבי מתארת את האופן שבו הסדר ההיררכי ופערי הכוחות באו לידי ביטוי בעבר. אופן זה עבר כמה גלגולים בשנים האחרונות, כמתואר בציטוט הבא מדבריה של מאור. עם זאת ניכר שחזור של המבנה ההטרואסקואלי, המייחס כוח להתנהגות הנתפסת כגברית והיעדר כוח להתנהגות הנתפסת כנשית. פערי הכוח, בגלגוליהם השונים, מוצאים ביטוי בקשרים הזוגיים או המיניים והנם חלק מתפיסת המיניות.

פעם היה יותר אימוץ של נורמות מגדריות סקסיסטיות. היה יותר ברור שהבוצ' מתחילה עם הפאם. היום זה פחות ברור. יש יותר יכולת לנוע בין התפקידים. מה שכן, יש היום

12 אריאלה פרידמן "אימהות בראי התיאוריה" דרכים לחשיבה פמיניסטית, לעיל ה"ש 4, 189; אריאלה פרידמן באה מאהבה: אינטימיות וכוח בזהות הנשית 95 (1996) (להלן: פרידמן באה מאהבה).

13 Catharine A. Mackinnon, *Sexuality, Pornography, and Method: "Pleasure Under Patriarchy"*, 99 ETHICS 314 (1989).

אימוץ של העולם הקפיטליסטי, ובעולם הלסביות יש את מה שמוגדר כ"לסביון העליון" ויש התעסקות ב"למי יש יותר סמלי סטטוס?", אם זה בית משלי, רכב, עבודה עם יותר כסף, נכסים, משכורות. זה בהחלט נכנס. החברה הלהט"בית ניכסה את חשיבות הסממנים שמעידים על כוח כלכלי. כך שיכולה להיות מישהי פמית שהיא מאוד כוחנית ומישהי שהיא בוצ' אבל מאוד לא כוחנית. זה כבר לא רק סביב המראה. זה ברמות נוספות. את רואה הרבה זוגות שיש בהם פערים כלכליים מאוד גדולים בין בני הזוג. הומואים או לסביות אמידים או אמידות שיוצאים עם אנשים צעירים מהם בהרבה, וברור לך שחלק מזה קשור לכסף ולמה שאפשר לקנות אתו. ואפשר לקנות אתו גם אהבה כפיקציה, וזה משחזר את הגבר המבוגר והאמיד שיוצא עם אישה צעירה ויפה. במקרים של אלימות אפשר לבדוק ולראות אם קיימים יחסי כוח על בסיס מי מרוויח יותר ומי שולט ולמי יש יותר סמלי סטטוס, וזה גם יכול לבוא לידי ביטוי במיניות. (מאור)

מאור מסמנת את המעבר מדגם היררכי שבלט בעבר והושתת על מראה חיצוני, הגברי או הנשי (בוצ' או פאם), לדגם הקיים היום, המבוסס על סטטוס כלכלי שבו חלוקת הכוח בזוגיות מתבססת על המעמד הכלכלי. מאור משווה בין הדגם ההיררכי ההומוסקסואלי והלסבי לבין הדגם ההטרנסקסואלי וגורסת שבשני המקרים הכסף קונה פיקציה של אהבה עם אדם צעיר ויפה. כך מסתמנים יחסים בין הסובייקט הקונה לבין האובייקט הנקנה. אפשר ככל הנראה לשייך את המעבר שמאור מתארת גם להבדלים בין זוגות של לסביות צעירות לבין זוגות של לסביות מבוגרות, שאצלן הסטטוס הכלכלי מגובש יותר ובעל חשיבות בהקשר החברתי.

נדבך נוסף הגורם לפערי כוחות והיררכיה בזוגיות לסבית קשור למימוש אחד התפקידים המגדריים הנתפסים כמשמעותיים ביותר עבור נשים – האימהות.

קיימים הרבה מאבקי כוח וקונפליקטים אצל זוגות של לסביות עם ילדים. הפערים הם בין מי שילדה למי שלא. נשים בזוגיות שבוחרות לא ללדת, לא אחת מרגישות שהן מאבדות מקום בזוגיות ונסוגות. וכששתי בנות הזוג רוצות, זה לא דומה לשינויים בזוגיות סטרייטית עוברת בכניסה של ילדים למשפחה בגלל שאחת ילדה והשנייה לא, והשנייה לא מחוברת ביולוגית לילד. יש את העמדה של "אני ילדתי, זה הילד שלי, אני מרגישה אותו ואני אחליט". למשל פרדות בזוגות, לאחר שילדו ביחד ילדים בהם האימא הביולוגית לא מוכנה לתת לזוגתה לשעבר לראות את הילדים או להיפך, שהאם הלא ביולוגית לא רוצה קשר עם הילדים. בזוגיות סטרייטית אישה לא יכולה לומר לאבא הביולוגי "אתה לא תראה את הילד, הוא לא שלך". אצל נשים זה פתאום נהפך לממלכה כזאת "זה שלי, את לא תגידי" ומן בעלות כזאת. (ריבי)

האימהות, לדברי ריבי, היא מקור לכוח בתוך המארג הזוגי, והיעדרה הוא מקור לנחיתות. הקשר בין האם הביולוגית לילד מייצר מרחב פרטי המשנה את האיזון בין שתי בנות הזוג ופעמים הוא מוגדר כמרחב שבו לאם הביולוגית יש כוח ושליטה בלעדיים. הבדלי הכוח תורמים להפיכת המבנה הזוגי ללא שוויוני, והם פתח לקונפליקטים. גם בדינמיקה זו קיים שעתוק של הסדר החברתי ההטרו-

נורמטיבי, שלפיו האימהות נתפסת כדרך משמעותית למימוש הנשיות, ומי שממשת את האימהות נהנית מעמדה פריבילגית של כוח, ביחס לנשים שאינן מממשות את האימהות.¹⁴ הקשרים שבהם מתקיימים יחסי כוח לא שוויוניים הם, לדברי מאור וריבי, תשתית לקונפליקטים ולהתעללות רגשית. מקור פערי הכוח יכול להיות, בין השאר, כלכלי או קשור בזהות האם הביולוגית. עם זאת הקשרים אלו לא מובילים בהכרח לאלימות מינית. כבואנו לבדוק כיצד באה לידי ביטוי הפגיעה המינית ביחסים לסביים, ניתקל כנראה במחסומים שמקורם בתפיסה הסקסיסטית הקיימת בנוגע לנשים. בהמשך לדיון באימהות, אחת התכונות המרכזיות המיוחסות לנשים היא הדאגה לאחר, ומערכות יחסים אינטימיות בין נשים נתפסות אפוא כ"מקלטים מוגנים" נעדרי אלימות ותוקפנות. מסיבה זו, העיסוק באלימות בזוגיות בין נשים מועט, וההכרה החברתית בה נתקלת במחסומים הנובעים מהאידיאליזציה של קשרים בין נשים ומהחשש מההשלכות שתהיה להכרה מסוג זה על הדימוי הציבורי של הקהילה הלסבית.¹⁵

האלימות אצל נשים היא יותר מתוחכמת וורבלית, אבל יש נשים שהן אלימות מינית, למשל: להציק לך במיטה, לשלוח ידיים כשזה לא מתאים, להתחכך כשזה לא הדרי, לנגס ובסוף בת הזוג השנייה מסכימה ליחסי מין רק בכדי שיהיה שקט. אני שומעת את זה הרבה גם מסטרייטיות שחיות עם גבר, ואני שומעת גם מלסביות וזה אותו הדבר. (ריבי)

ריבי מגדירה את האלימות המינית בין נשים כמתוחכמת. מדבריה עולה עד כמה ה"תחכום" הנו סוג של הסוואה. האלימות המינית, לפי תיאורה, שזורה בתוך המיניות באופן עמום, המקשה להצביע על גבולותיה ולקבוע מתי מדובר ביחסי מין ומתי מדובר בפגיעה מינית. הפיתוי לשמור על הדימוי של המרחב הנשי כבטוח גובר על חשיבות ההכרה בקיומה של אלימות מינית ביחסים לסביים. מוטיבציה נוספת לאי-הגדרתן של התנהגויות אלו כאלימות מקורה בהנחה שההכרה באלימות המופנית על ידי נשים גורמת להבנה שאין מקום שהוא בטוח אפרוירי. כולם, גברים ונשים, יכולים להיות פוגעים. ההכחשה של אפשרות זו היא אפוא מנגנון התמודדות עם האיום שהידיעה מסבה.¹⁶ הקושי להכיר בכך שנשים יכולות להיות אלימות קשור, בין השאר, לערעור סדר החשיבה, המאפיין זרמים פמיניסטיים שונים, המניחים כי אלימות מופנית לרוב מצדם של גברים וכלפי נשים והיא בבחינת פרקטיקה שנועדה לשמר את סדר הכוח הפטריארכלי הממקם גברים בעמדות כוח ומפלה נשים. הפמיניזם תפס את הנשים כשותפות למאבק באפליה ועודד אותן לזהות את עצמן כ"אחיות" ("Sisterhood"). במובן זה, הבחירה בזוגיות לסבית נתפסה לא רק כבחירה אישית, אלא כבחירה פוליטית, המאופיינת במהותה באהבת נשים, בשינוי במבנה החברתי ובשוויון. בשל התכונות

14 אורנה דונת ממני והלאה: הבחירה בחיים בלי ילדים בישראל (רונון וודלינגר עורך, 2011).
 15 Dena Hassouneh & Nancy Glass, *The Influence of Gender Role Stereotyping on Women's Experiences of Female Same-Sex Intimate Partner Violence*, 14 VIOLENCE AGAINST WOMEN 310 (2008); Sonja J. Ellis & Elizabeth Peel, *Lesbian feminisms: Historical and Present Possibilities*, 21 FEMINISM & PSYCHOL. 198 (2011).
 16 Lori B. Girshick, *No Sugar, No Spice: Reflections on Research on Woman-to-Woman Sexual Violence*, 8 VIOLENCE AGAINST WOMEN 1500 (2002).

האידאולוגיות והפוליטיות שיוחסו לזוגיות הלסבית, ההכרה בתופעות של אלימות בתוכה נתפסה כמערערת את הנחות היסוד בדבר החיבור הנשי וכ"נושא מסוכן" פוליטית לעיסוק ולמחקר. היעדר הנכונות להעלות לדיון את האלימות מינית המבוצעת על ידי נשים ולחקור אותה ספג ביקורת ונתפס כ"סירוב קולקטיבי פמיניסטי".¹⁷

מחסום נוסף העומד בפני הכרה בקיומה של אלימות מינית בקשרים לסביבים הוא הקושי להאמין בכך שנשים מקיימות יחסי מין עם נשים. קושי זה נובע מהתפיסה הפטריארכלית שיחסי מין "אמתיים" מסתיימים בחדירה של איבר מין גברי. הבניה זו מקשה על היכולת לדמיין יחסי מין בין שתי נשים, ולכן במקרים רבים נשים המספרות על אלימות מינית שחוו מבנות זוגן נתקלות בשאלה: כיצד זה יכול להתרחש? מה קורה שם הלכה למעשה? חוסר היכולת לגבש דימוי ויזואלי לתקיפה המינית נובע מהקושי לדמיין יחסי מין בין שתי נשים, ללא נוכחותו של גבר. לאמתו של דבר, אלימות מינית של נשים בקשרים לסביבים מתבטאת בצורות שונות, החל מגניעות לא רצויות בגוף, התחככות, נשיקות לא רצויות, החדרה וגינלית כפויה של חפצים או אצבעות, יחסי מין אנליים ואורליים ללא הסכמה וכן אלימות מינית שאינה כוללת מגע, כגון הטרדות והשפלות מיניות ומילוליות, צפייה כפויה באוננות או בפורנוגרפיה ומגע מיני של אחרות.¹⁸

מחקרים שביקשו לאמוד את היקפה של תופעת הפגיעה המינית על ידי בת זוג לחיים בקרב נשים לסביות וביסקסואליות מעלים ממצאים הנעים בין היקפי דיווח של 2% מהנשים (לסביות וביסקסואליות) להיקפי דיווח של עד 45% מהנשאלות. שיעורי הדיווח בקרב גברים הומוסקסואלים וביסקסואלים, בהקשר זה, גבוהים במעט ונעים בין 9.5% מהנשאלים עד כדי 57% מהנשאלים.¹⁹ לסיכום, נראה כי התפיסה הסקסיסטית של תפקידי מגדר, שמקורה כאמור בתפיסות הטרנסקסואליות, המתבטאת בין היתר בפערים היררכיים בין מה שנתפס "נשי" ומה שנתפס "גברי", משועתקת אל הקהילה הגאה, וכפי שתואר לעיל – ייתכן שיש לה תרומה ליצירת תשתית לאלימות מינית.

ה. מיניות

תהליך גיבושה של הנטייה/ההעדפה המינית כרוך בין השאר בעיסוק במיניות, ביחסי מין ובהנכחת הזהות המינית במרחב הציבורי והפרטי. הוא מתרחש בתוך ההקשר של רצון הפרט להשתייך לקהילה הגאה, לנורמות ההתנהגות המינית הנהוגות בה ולאופנים שבהם הקהילה מנכיחה את העיסוק

17 Pam Elliott, *Shattering Illusions: Same-sex Domestic Violence*, 4 J. GAY & LESBIAN SOC. SERV. 1 (1996); דודי בלט "פוליטיקה של הכרה" – על אלימות מינית של נשים כלפי נשים" כנס "במילים אחרות: שיח מתעורר על פגיעה מינית במרחב להט"בי – אסופת הרצאות וסנדאות 21 (2013) www.macom.org.il/wp-content/uploads/2014/04/Asufat-Arzaot-for-Mail.pdf

18 Girshick, *No Sugar, No Spice*, לעיל ה"ש 16; בלט, לעיל ה"ש 17.

19 מחקרים שונים בודקים את שכיחות הפגיעה המינית בקרב זוגות להט"בים. הנתונים המוצגים בפרק זה לקוחים ממאמר המרכז את תוצאותיהם של 75 מחקרים שנעשו בנושא פגיעה מינית באוכלוסיית הלהט"ב בשנים 1989–2009: Emily F. Rothman, Deiner Exner & Allyson Baughman, *The Prevalence of Sexual Assault Against People Who Identify as Gay, Lesbian, or Bisexual in the United States: A Systematic Review*, 12 TRAUMA VOILENCE ABUSE 55 (2011).

באוריינטציה המינית במרחב הציבורי. במוכן זה, הפרט המגבש את האוריינטציה המינית שלו תלוי באישורה של הקהילה בחיפושיו אחר מרחב חברתי בטוח. בפרק הדין במיניות אדון בחלק מנורמות ההתנהגות המינית הנהוגות בקהילה ובמידה שבה הקהילה מאפשרת לפרט, המגבש את האוריינטציה המינית שלו, מרחב לדיון בגבולות המיניות המתאימים לו.

1.1 JUST DO IT

הומו לא הולך ביחד עם שמרנות. זה לכאורה תפיסת עולם, זה להיות חופשי, זה המקור של כל הבלבול. ההנחה היא שאם אני הומו אז אני נורא חופשי ונורא נוח לי עם המיניות שלי. ברגע שאני יוצא מהארון לפני אנשים, מתייחסים אליי כאילו שאתי אפשר לדבר על מין נורא בקלות ואין לי שום בעיה: "אז מה אתה אקטיבי או פסיבי? אתה האישה או הגבר"? כאילו שלהיות הומו זה רק להיות במיטה כל היום. זה הרבה יותר מורכב. זה ליצור עולם רגשי עם גבר, עם בן אותו מין. זה לא רק מה אני עושה במיטה. (ערן)

דבריו של ערן מתקשרים להבטחת החופש הגלומה בתהליך היציאה מהארון. תהליך היציאה כרוך בקשיים אישיים וחברתיים לא מעטים, אולם הוא מסמן במידה רבה מעבר מחיים בשקף ובהסתרה לאותנטיות וגאווה אישית. היציאה מהארון הפכה למושג רווח בחברה כולה, ובקהילת הלהט"ב"ק והיא נתפסת כצעד חיובי וחיוני בתהליך הגיבוש של הנטייה/העדפה המינית.²⁰ עדויות מחקריות מציינות שלסביבות, הומואים וביסקסואלים, שיצאו מהארון מדווחים על רווחה אישית, דימוי עצמי חיובי ובריאות נפשית טובה יותר.²¹ עם זאת, מחקרים אחרים מראים כי בארגונים (למשל בתי ספר) שעודדו יציאה מהארון היו היוצאים מהארון חשופים יותר לפגיעה מינית ולהתעללות.²² תהליך היציאה מהארון מתאפשר, במידה רבה, בזכות היכולת לעמוד כנגד תכתיבים הטרוסקסואליים בנוגע למיניות, ולכן במהותו משקף התרחקות מנורמות מיניות שמרניות. עם זאת, עולה השאלה האם אותה התרחקות מנורמות ישנות אינה מצריכה הגדרה של נורמות חדשות ואם בהיעדר הגדרה מחדשת נוצר מצב שבו הגבולות המפרידים בין המרחב הפרטי לציבורי ובין מיניות לפגיעה מינית נשארים עמומים או מחוסרי הגדרה ברורה, כעולה מדבריו של ערן:

למשל נניח אתה בחור בגיל 25 ואתה כבר בחוץ, אתה רוקד במועדון בלי חולצה. מה זה אומר? זה אומר שיש לך גוף יפה שאתה רוצה לחשוף או נניח שחם לך, אבל האם זה אומר שבא לך שיגעו לך בישבן או שיעשו עליך "סיבוב"? הבעיה היא שככה קוראים את זה – אם אתה בלי חולצה, זה אומר שאתה חופשי עם הגוף שלך והמסקנה מכך שאתה ללא עכבות בכל הקשור למין. או דוגמה אחרת: הכנס האחרון שעשו בגן

20 שילה, לעיל ה"ש 5, בעמ' 93.

21 MARY V. BORHEK, COMING OUT TO PARENTS: A TWO-WAY SURVIVAL GUIDE FOR LESBIANS AND GAY MEN AND THEIR PARENTS (2nd ed. 1993).

22 Mark S. Friedman et al., *A Meta-Analysis of Disparities in Childhood Sexual Abuse, Parental Physical Abuse, and Peer Victimization Among Sexual Minority and Sexual Nonminority Individuals*, 101 AM. J. PUB. HEALTH 1481 (2011).

מאיר היה "סקס אחר" והכותרת שלו הייתה JUST DO IT. דיברו על מיניות כזו ועל כזו, אבל שום דבר על פוגענות מינית ולא על גבולות. JUST DO IT. ככה. עכשיו מדברים על זה שהתיירות הגאה היא בעצם תיירות מין, כי אין לנו מה להציע להומואים שבאים מעבר לבחורים צעירים, חיילים, חסונים. בואו לעשות מין יש לנו מלא FUN. זו ממש תיירות מין. מוכרים להם את הגנים והסרטים על גברים מסוקסים על שפת הים, בגן העצמאות, במועדון, כשבעצם כל הנורמות האלה הן מעודדות פגיעה.

מדבריו של ערן עולה כי הדגש של הקהילה ממוקד בהרחבת גבולותיה של הגדרת המיניות/הנטייה המינית יותר מאשר בהגדרה מחודשת של הגבולות למיניות בטוחה ולא פוגענית. אחת הדוגמאות שערן מסביר באמצעותה את טענתו היא כנס "סקס אחר", המתקיים כחלק מאירועי שבוע הגאווה בתל אביב. הכנס, כמו שאר אירועי שבוע הגאווה וביניהם מצעד הגאווה, הוא פלטפורמה להנחת המיניות הלהט"בית, זו החורגת ממוסכמות הטרור-נורמטיביות ומקבלת מקום ולגיטימציה מצומצמים יותר לביטוי במרחב הציבורי.²³ העיסוק בהחצנה של המיניות קשור גם לדיאלוג החברתי הקושר בין מיניות (והחצנתה) לבושה (ובשל כך גם החצנת מיניות הטרנסקסואלית אינה מתקבלת בהכרח כראויה בכל המרחבים). הרטוריקה של גאווה, המאפיינת את השיח הלהט"בי על מיניות, נושאת אפוא משמעות רבה; לא זו בלבד שהיא חותרת תחת הבניות של מיניות הטרור-נורמטיבית (יחסי מין הם בהכרח בין גבר לאישה), אלא היא חותרת תחת הבושה המאפיינת את השיח המיני הטרור-נורמטיבי.²⁴ קיום השיח על מיניות אחרת בשבוע הגאווה והנחתו הפיזית, למשל במצעדים, הם אמירה פוליטית-חברתית של קהילת הלהט"ב. ואלם, יש הטוענים שמצעדי הגאווה הפכו ממצעדים פוליטיים, המתמקדים בשינוי השיח על מיניות וקידום המאבק למען זכויות להט"בים, למצעדים המתמקדים בעיקר בחגיגה, וכיום אינם אלא קרנבל או מסיבה גדולה. על פי טענה זו, הגורם לשינוי המוקד הוא התמסחרות המצעדים והפיכתם למוקד תיירותי לקהילה הגאה, המונע בעיקר משיקולים קפיטליסטיים, וחלק מעידוד התיירות הוא בהדגשת האופי ה"מסיבתי" של המצעד ושבוע הגאווה.²⁵ לאור זאת נשאלת השאלה אם יש מקום ב"חגיגה" לשיח על גבולות במיניות, ובפרט מאחר שממחקרים עולה כי שיעורי הפגיעות מיניות בבגרות בקרב להט"בים אינם נמוכים.²⁶ אין הכוונה לטעון חלילה נגד חופש הביטוי וההגדרה המינית, אך מדבריו של ערן עולה שהקהילה שמה דגש בחגיגת החופש שבהגדרת

23. Phill Hubbard, *Sex Zones: Intimacy, Citizenship and Public Space*, 4 *SEXUALITIES* 51 (2001)
 24. Lynda Johnston, *Mobilizing Pride/Shame: Lesbians, Tourism and Parades*, 8 *SOC. & CULTURAL GEOGRAPHY* 29 (2008)

25. Howard L. Hughes, *Gay and Lesbian Festivals: Tourism in the Change from Politics to Party*, *FESTIVALS, TOURISM AND SOCIAL CHANGE: REMAKING WORLDS* 238 (David Picard & Mike Robinson eds., 2006).
 המצעד: www.amsterdamgaypride.nl/canal_parade/; www.manchesterpride.com/our-events/; www.visit-tel-aviv.com/events/gay-parade-2014#.VASc6DJ_tqU

26. מטא אנליזה של מחקרים שונים שביקשו לאמוד את ממדי תופעת האלימות המינית בקהילה הגאה מראים כי שיעור הדיווח על פגיעות מיניות נע במחקרים שונים בקרב הגברים (הומוסקסואלים וביסקסואלים) בין 10.8%–44.7% מהגברים, ובקרב הנשים (לסביות וביסקסואליות) בין 11.3%–53.2%. להמשך קריאה בנושא ראו Rothman, Exner & Baughman, לעיל ה"ש 19.

המיניות, ועולה התהייה אם היא מביאה בחשבון את הצורך שהגדרה תכלול גם התייחסות לגבולות ההסכמה והרצון.

2. כמו מאיץ חלקיקים

ביטוי דומה לאי-הבהירות באשר לגבולות ההסכמה אפשר לראות גם במסיבות הנשים, כפי שעולה מדבריה של ריבי:

במסיבות היו לא מעט אקטים מיניים לא נעימים בשירותים. בעקבות השפעת אלכוהול נשים כופות את עצמן, שולחות ידיים, ממש כמו במועדונים של סטרייטים. גם אלימות כלפי רוקדות אחרות, דחפו, דיברו גסויות. (ריבי)

ריבי ממחישה כיצד הקהילה הלסבית מאמצת פרקטיקות מיניות הטרוסקסואליות המסמלות חופש מיני, בתארה למשל קיום יחסי מין מזדמנים בשירותים או חיבור בין אלכוהול למיניות. היא מדגימה כיצד הפרקטיקות הללו יוצרות סיטואציות של אלימות פיזית ומינית. ההתייחסות ליחסי המין בשירותים כאל נורמה מינית המשמשת תשתית ליצירת מצבים פוגעניים מוזכרת גם בדבריה של מאור בהקשר של תהליך היציאה מהארון של נערות:

היום היציאה מהארון נעשית בגיל צעיר יותר מבעבר. אלו גילאים שעדיין היכולות הרגשיות וכוחות האגו הרבה יותר מוגבלים, והם עדיין תלויים בחברה ובסביבה שבה הנער או הנערה חיים. אם אותו נער או נערה נמצאים בסביבה שבה הם צריכים לשמור את הסוד המרגש והעוצמתי הזה, אז כשהם יגיעו לעיר הגדולה או למסיבה הם יכולים לעשות הרבה דברים שיהפכו אותם לנפגעי תקיפה מינית. למשל, בקבוצת בנות שהנחיתי ראיתי שהן כל הזמן מאוד משכו לדבר על הפרקטיס המיני, וככל שנוצרה אינטימיות בקבוצה הן לאט לאט דיברו על "סצינת השירותים" וזה שהן לא יודעות מה נעים להן ומה עושה להן טוב ושהרבה פעמים הן עשו דברים כי זה מה שהן הרגישו שהן נדרשות לעשות: "באתי, כבשתי, סימנתי מטרה על הבר". הן לא דיברו על זה ממקום של פגיעה מינית, אבל ממקום שזה לא היה נעים להן ובוודאי שלא סיפק אותן מבחינה מינית. הרבה מהן לא ידעו מה זה אורגזמה או אוננות. משהו הביא אותן לעשות את זה מאוד מהר, רק בכדי לומר שהן עשו. בלי להכיר את הגוף שלהן, בלי להבין מה הן עושות ומה טוב להן. הדרישה הזאת לעבור את התהליך מהר, לקיים יחסי מין מהר, לכבוש, היא כמו מאיץ חלקיקים שמעיף אותן מהר ורחוק והן עברו כמה שלבים מבלי להיות בהם כמו שצריך". (מאור)

יחסי המין מהווים, עבור הנערות, משימת התבגרות מינית והוכחה לכך שתהליך היציאה מהארון הושלם. הבהילות לסיים את תהליך גיבושה של האוריינטציה המינית מקבילה לתהליך ההתבגרות המינית המואץ המאפיין נערות בחברה כולה, זאת כפי שעולה מדוח שפרסם מרכז המחקר והמידע של הכנסת בנושא חינוך מיני במערכת החינוך. מהממצאים המפורטים בדוח עולה כי ההתפתחות המינית המואצת קשורה, בין השאר, לחשיפה מוגברת לתכנים מיניים ולמידע על מיניות באמצעים שונים. השליטה של מבוגרים על חלק גדול מאמצעים אלו מוגבלת. בד בבד עם כך מתרחשים שינויים מרחיקי לכת במבנה המשפחתי המסורתי, בזהות המינית המקובלת ובתפקידי המגדר השונים. מהדוח עולה כי

בקרב בני נוער עד כתיבת י"ב, כ-45% מן הבנים וכ-30% מן הבנות קיימו יחסי מין וכ-35% מבני הנוער הפעילים מינית קיימו יחסי מין לראשונה לפני גיל 15. עוד עולה כי כ-40% מתוך בני ובנות הנוער שקיימו יחסי מין עשו זאת עם שלושה בני זוג או יותר וכ-65% קיימו יחסים עם בן זוג מזדמן.²⁷

3. איך אתה יודע שאתה לא סטרייט?

נוסף על הלחץ לקיים יחסי מין בגיל הנעורים ואף בגיל הנעורים המוקדם, ניכר לחץ לפרקטיקה מינית המאפיין את הקהילה הלהטב"קית בפרט:

המסר שהומו מקבל מהחברה הסטרייטית הוא שכדי לדעת שאתה הומו אתה צריך להתנסות, כי אחרת איך אתה יודע שאינך סטרייט? וככל שתתנסה יותר כך תדע יותר. ככל שיש לך יותר, איך אומרים, "קרקפות" על החגורה, אתה שווה יותר גם בעיניך וגם בעיני אחרים. זה אומר שאתה יודע את הפרקטיקה. (ערן)

בני נוער הטרוסקסואלים, מתרבויות שונות, נולדים לתוך מערך חברתי ותרבותי קיים ומגבשים ביחס אליו את זהותם האישית והמינית. בשונה מהם, להטב"קים נחשפים למאפייני התרבות הלהטב"קית רק כאשר הם נמצאים בעיצומו של תהליך גיבושה של נטייתם המינית. רק אז הם מנסים ליצור לעצמם מארג חברתי מתאים.²⁸ תהליך ההשתייכות החברתית קשור, בשל כך, לנטייה/להעדפה המינית ולהפך, הנטייה/ההעדפה המינית קובעת את ההשתייכות החברתית. ההשתייכות לחברה הלהטב"קית אינה מובנת מאליה; להפך – אדם נולד לתוך הנחה מקדמית שהוא הטרוסקסואל, ולכן הפרקטיקה המינית האחרת, בין שהיא הומוסקסואלית, לסבית, ביסקסואלית, טרנסית או קוויירית, היא המגדירה את ההשתייכות לקהילה. בשל כך יש לחץ נוסף על נוער להטב"ק לקיים יחסי מין כאמצעי להגדרה עצמית ומינית.

לסיכום, גם באפיון של הפרקטיקות המיניות המאפיינות את קהילת הלהטב"ק יש כדי להצביע על תרומה אפשרית להתפתחות אלימות מינית בקהילה. הניסיון לפרוץ את חומות השמרנות המינית ההטרוסקסואלית על ידי החצנה ורטוריקה של גאווה, כמו גם הלחץ המופעל על בני נוער להתפתחות מינית מואצת ורכישת ניסיון מיני, מטשטשים לעתים את גבולות ההסכמה והרצון החופשי ועשויים לאפשר, בלי כוונה, את חיבורן של הפרקטיקות המיניות לאלימות.

1. זהות

בפרק הקודם ציינתי כמה מאפיינים לתפיסת המיניות או התרבות המינית הלהטב"קיות. מאפיין ראשון הוא תפיסת החופש המיני והיציאה מהכבלים השמרניים של תפיסת המיניות ההטרוסקסואלית. המאפיין השני היה הבהילות לקיים יחסי מין, הנובעת מירידה כללית בגיל שבו בני נוער נחשפים

27 אתי וייסבלאי חינוך מיני במערכת החינוך (הכנסת, מרכז המחקר והמידע, 2010).

28 שילה, לעיל ה"ש 5, בעמ' 53.

לראשונה לקיום יחסי מין וכן מהצורך באישור עצמי לקיומה של הנטייה/העדפה המינית הכרוך בצורך בהשתייכות חברתית. שני המאפיינים הללו טומנים בחובם פרה־דיספוזיציה להתפתחות מצבים של פגיעה מינית בשלב גיבוש הזהות המינית והיציאה מהארון:

1. "חניכה"

מה שקורה זה שאצל נער, ולא משנה אם הוא בן 13, 14 או 15, כשהוא יוצא מהארון או רק כשהוא מבין שהוא נמשך לגברים, הוא יחפש דווקא את היותר בוגרים שמקנים לו סוג של ביטחון מהידע שלהם ומהניסיון שלהם. הם נמשכים אחד לשני, כי אותו מבוגר מרגיש שווה אם הצעירים רוצים אותו. קצת כמו גברים עם בחורות בנות 22. כדי להתקבל לחברה ההומוסקסואלית יש לעבור "מבחני חניכה", שאותם יעשו הנערים בעיקר עם מבוגרים מהם. עכשיו תחשבי מה זה מבוגרים, אפילו בחור בן 25 עם ילד בן 16. ואז תחשבי על גבר בן 25 וילדה בת 16 – כולם היו מרימים גבה. (ערן)

מודל החניכה של נערים על ידי גברים מבוגרים מהם משחזר במידה רבה את הנורמות ההטרסקסואליות המשפיעות על בחירת זוגיות, כפי שתוארתי לעיל בדיון שעניינו שעתוק תפקידי המגדר.²⁹ נורמות אלו משמרות את מערך הכוחות הלא שוויוני בין גברים לנשים בכך שהן, כאמור, מכוונות גברים לבחור "מהם ומטה" ונשים "מהן ומעלה".³⁰ שעתוק הבחירה הלא שוויונית בקרב הומוסקסואלים, ובפרט בשלב היציאה מהארון של נערים, משחזר את הדגם שלפיו הנערים מתנסים לראשונה ביחסי מין עם גברים מבוגרים מהם (ובגירים), ואלה נתפסים "מהם ומעלה" בכל הקשור לפרמטרים המעסיקים אותם בשלב הנעורים והיציאה מהארון, כמו ניסיון במין הומוסקסואלי, מידת ההשתייכות לקהילה הלהטב"קית ומידת גיבושה של הנטייה/העדפה המינית. נורמה זו טומנת בחובה סיכון לפגיעה מינית:

העניין הוא שהנער לא ממש יודע מה הוא רוצה. הוא נמשך לזה. הוא נמשך לגברים. הוא רוצה להתנסות אבל הוא לא רוצה בהכרח מין אנלי או שהוא לא בהכרח רוצה באותו היום, או לא באופן שהמבוגר ממנו רוצה. הוא רוצה להתנסות. הוא למשל רוצה רק להתנשק עם בחור. אבל אז הוא מוצא את עצמו מגיע למקום ועושה דברים שהוא לא רוצה. הוא מפחד לבאס כי החשש הוא לא להיות "קול", לא להתנהג כמו שכולם מתנהגים ולא להעכיר שמחות. הוא חושש להתפס כלא מנוסה. (ערן)

הדגם הלא שוויוני גורם לתלות של הנער במבוגר שעמו הוא מקיים יחסי מין. המבוגר מגדיר את גבולות המיניות וההנאה, והוא "כרטיס הכניסה" של הנער לקהילה. מרחב הבחירה החופשית של הנער מצטמצם מכמה סיבות: הצורך שלו להרגיש שייכות לקהילה ההומוסקסואלית, חוסר ההיכרות שלו עם מיניות הומוסקסואלית והרצון להתאים את עצמו לתפיסת החופש המיני שתוארה לעיל. נראה שהוא

29 ראו לעיל, תת-פרק ד.1.

30 פרידמן באה מאהבה, לעיל ה"ש 12.

אינו בשל דיו כדי להגדיר לעצמו מתי יחסי המין נחווים בעיניו מענגים ומותאמים לקצב שלו, ובמקרים שבהם הנער מצליח להגדיר לעצמו את הגבול בין הנאה לפגיעה, לא ברור שהוא מרגיש בטוח לסמן אותם ולהציב גבולות למבוגר. נוסף על כך עולה השאלה אם הדגם ההיררכי בהקשר של פערי הגילאים מביא לכך שהנורמה ההתנהגותית תומכת במעשה המוגדר, פעמים רבות, כעבירה פלילית.³¹

2. בלבול

תהליך גיבוש הזהות, והזהות המינית בפרט, מלווה בתחושת בלבול, שהיא אף מאפיינת התפתחותי חיוני בתהליך ההתבגרות. שלב גיבוש הזהות מתחיל אפוא בגיל ההתבגרות ועיקרו הוא התייחסות לשינויים הרבים המתרחשים בשלב זה, בין שהם גופניים, מיניים, שכליים או חברתיים. שינויים אלו גורמים למתבגר/ת לתהות על החינוך שקיבל עד שלב ההתבגרות, להעריך מחדש את כוחותיו וכישוריו ולעצב לעצמו זהות אוטונומית וייחודית, המתייחסת למרכיבים שכליים, רגשיים ומיניים.³² על רקע התהליך של גיבוש הזהות, המתקיים אצל כל מתבגר, מתקיים אצל נוער להטב"קי תהליך גיבוש זהות מקביל, המלווה גם הוא בתחושת בלבול חיונית. טרוידן מתייחס לארבעה שלבים בהתפתחות הזהות ההומוסקסואלית: בשלב הראשון קיימת הרגשת שונות לא מוגדרת; בשלב השני ניכרים ספק, בלבול ותהייה נוכח מה שנתפס כמחיר חברתי כבד בשל נטייה מינית; בשלב השלישי מתחילה קבלת הזהות ההומוסקסואלית וכן חיפוש קרבתם החברתית של ההומוסקסואלים אחרים. כך מתחיל תהליך של היכרות עם תת-התרבות ההומוסקסואלית ועם המיניות ההומוסקסואלית; בשלב הרביעי והאחרון נוצרת מחויבות לזהות ההומוסקסואלית, שהיא מעבר לנטייה מינית.³³ כל המרוויינים למאמר התייחסו לשלב השני, שלב הבלבול, כשלב שבו יש מועדות לפגיעה או לפוגענות, פירוש הדבר שיש סיכוי לכך שבתגובה לבלבול, ואף כדרך ליישב אותו, האדם יהיה מועד להפוך לנפגע או לפוגע, כפי שעולה מדבריה של ריבי:

בעיניי ככל שרמת הבלבול והכאוטיות הפנימית גבוהה יותר, יש יותר סיכוי לאלימות לשני הכיוונים – להיות פוגע או נפגע, ללא קשר לזהות המינית. אם קיים בלבול לגבי גיבוש הזהות המינית או קונפליקט לגבי המיניות או הפנטזיות המיניות, נוצר מצב של חוסר ויסות, וכשאתה לא מווסת מינית, גם התוקפנות לא מווסתת. הליבידו, יצר החיים, נמצא בבלבול עם יצר המוות. כך נוצרת חוויה פנימית של בלבול ואבדן שליטה, ואחת הדרכים לארגן את הבלבול היא באמצעות אלימות. (ריבי)

31 בחוק העונשין, בחלק העוסק בעבירות מין, נקבע כי בעילה (המוגדרת "החדרה של איבר או חפץ לאיבר המין של אישה") ומעשה סדום (המוגדר "החדרה של איבר או חפץ לפי הטבעת, או החדרה של איבר מין לפיו של אדם") אסורים באופן מוחלט במי שטרם מלאו לו 14 שנים (אפילו נתן את הסכמתו לכך). לגבי קטינים בין הגילאים 14 עד 16 נקבע כי יחסי מין אסורים אם פער הגילאים גדול משלוש שנים ואם יחסי המין נעשו תוך ניצול יחסי מרות, חינוך או השגחה. אף אם הייתה הסכמה ליחסי המין המעשה יוגדר כעבירת בעילת קטין/קטינה בהסכמה. אשר למי שמלאו לו 16 שנים אבל טרם מלאו לו 18 שנים, נקבע כי מעשים אלו אסורים אם נעשו, בין היתר, תוך ניצול יחסי מרות, חינוך או השגחה.

32 אריק אריקסון זהות: נעורים ומשבר (רות הדס מתרגמת, 1987).

33 Richard R. Troiden, *Homosexual Identity Development*, 9 J. ADOLESCENT HEALTH 105 (1988)

אלישע מתייחס לבלבול המאפיין את תהליך גיבושה של הזהות הטרנסית בהיבט של השינויים הגופניים, של כפל שלבי ההתפתחות ושל רמת הסיכון הגבוהה לפגיעה, המאפיינת את השלבים הללו:

יש את תקופת ההתבגרות הביולוגית הרגילה של הגוף ואצל טרנסים כשהם יוצאים מהארון יש להם תקופת התבגרות שנייה וזה יוצר בלבול בנוגע לוודאות לגבי מה טוב להם מבחינת הגוף ומישהו יכול לבוא ולנצל את הפגיעות הזאת. בתקופת ההתבגרות הרגילה אנשים משתמשים במשאבים סביבתיים כמו משפחה כדי להתמודד עם תופעת ההתבגרות הרגילה, אבל לטרנסים אין בהכרח את התמיכה הזו. אחת הפרקטיקות של התמודדות עם חוסר המרוצות מהגוף בזמן השינוי זה פשוט להתעלם ממנו. זה סוג של דיסוציאציה עד כדי כך שיש אנשים שפשוט לא מרגישים את הגוף של עצמם. הדיסוציאציה היא לא תוצר של פגיעה מינית, אבל היא קשורה למיניות ותשפיע למשל, על האופן בו טרנסית תגיב בזמן קיום יחסי מין או כשמישהו ינסה לפגוע בה. (אלישע)

סוג נוסף של פגיעות המאפיינת את שלב גיבוש הזהות בקרב אוכלוסיית הטרנסיות הוא החיים בזנות:

אני חושב שמשמעותי לציין את הזנות הטרנסית. גם בגלל שזה הכרטיס המהיר כדי להגיע לשינוי פיזי, בלי להסתמך על כל מיני מטפלים שצריכים לתת כל מיני מכתבים ובירורקרטיה ודברים כאלה. להגיע לשינוי פיזי דרך זנות ודרך נשים נוספות שנמצאות בזנות ולקבל את ההורמונים לפני גיל 16, שהוא הגיל שמעליו אין צורך בהסכמת הורים, זה פיתוי שהרבה פעמים תופס נערות טרנסיות צעירות. יש להן מודלים לחיקוי יפהפיות, שנמצאות בזנות, לעומת מודלים לחיקוי הרבה פחות יפות, שעשו את התהליך בצורה המקובלת והמשעממת ולרוב בגיל מאוחר יותר, ולכן לקחו במשך פחות שנים את כדורי ההורמונים ולכן השינוי שעברו פחות "מוצלח", כי הן נראות פחות "נשים". דבר שני, נשים טרנסיות בזנות עושות הרבה מאוד ניתוחים גם כדי לעמוד בסטנדרטים של מראה וגם כי יש להן את הכסף לזה ולכן הן נראות טוב. אז לפעמים זה משהו הרבה יותר מושך ללכת ללמוד להיות אישה מהנשים האלה ולא ממודלים אחרים. גם אין כל כך הרבה מענה לנער טרנסי, שנפלט ממסגרות ואז הרחוב הוא מענה. (אלישע)

החיים בזנות נובעים אפוא, לדבריו של אלישע, מהרצון לזרוז את שלב המעבר. הבלבול הפנימי שחשים טרנסים וטרנסיות נובע, בין השאר, מהפער בין התחושה המגדרית הרגשית לזהות המינית הביולוגית. הזנות, בהקשר זה, משמשת את אותו "מאיץ חלקיקים" שציינה מאור בהקשר של הרצון לזרוז את קיום יחסי המין בקרב נערות לסביות בשלב של גיבוש הזהות המינית. עבור הטרנסיות, במובן זה, הזנות מזרזת את תהליך יישוב הפער בין התחושה המגדרית הרגשית לזהות המינית הביולוגית וטומנת בחובה הבטחה להפסקתה של תחושת הבלבול.³⁴ עם זאת, הסכנה הטמונה בחיים בזנות היא החשיפה

34 זנות בקרב אוכלוסיית הלהטב"ק קיימת לא רק אצל טרנסים והיא לרב קשורה למצבי מצוקה הנובעים בעיקר מהזנחה, התעללות, פגיעה מינית בילדות ודחייה חברתית ואלימות, בשל הנטייה/ההעדפה המינית. בהיבט זה, הגורמים לזנות בקרב הומואים, לסביות וביסקסואלים, אינם דומים לגורמים לזנות טרנסית המתוארת בדבריו של אלישע, מאחר שהם אינם קשורים לצורך לזרוז את תהליך גיבוש הזהות המינית, אלא

המוגברת לאלימות מינית, וזו משחזרת את הסדר המגדרי המאפיין גם את החברה ההטרנסקסואלית, שבה עולם הזנות מורכב ברובו מנשים, והאלימות שהן סובלות ממנה מופנית כלפיהן בעיקר על ידי גברים:³⁵

בזנות מן הסתם יש הרבה מאוד אלימות. מי שנמצא יותר בזנות מהקהילה הטרנסית הוא בעיקר הטרנסיות. יש גם טרנסים אבל זה הרבה יותר נדיר, כך שלמעשה יותר נשים טרנסיות נפגעות מינית בהקשרים האלו מגברים טרנסים. זה גם מקביל לחברה הכללית שבה יש יותר אלימות כלפי נשים, וכך הנשים הטרנסיות סובלות מאלימות כנשים. (אלישע)

3. הומופוביה מופנמת

ההומופוביה המופנמת (Internalized Homophobia) קשורה לשלבים של גיבוש הזהות הנדונים בחלק זה של הפרק ולהשפעת התפיסה הסטריאוטיפית של תפקידי המגדר, שנדונה בחלקו הראשון. משמעותה של ההומופוביה המופנמת היא קיומו של יחס ורגש שליליים בנוגע להומוסקסואליות אצל אחרים ואצל עצמי. זוהי לאמתו של דבר קבלה של סטריאוטיפים על הומוסקסואליות:³⁶

אנחנו מאדירים סמלים, ארכיטיפים של מה זה גבר ומי זו אישה. למשל, הומו צעיר עומד מול המראה והוא לא רואה את הארכיטיפ הגברי, אלא הוא רואה גבר עדין, שכל חייו לגלגו עליו שהוא הומו או קוקסינל: "אתה לא גבר, לך יא מזדיין בתחת". הוא מגיע לעולם ההומוסקסואלי עם אוסף האמירות האלו ועם הכמיהה להידמות לארכיטיפ הגברי, אבל מצד שני חש משיכה חזקה לעולם ההומוסקסואלי והוא נקרע בין הרצון להיות נורמטיבי לבין המשיכה הפנימית. ואז במצבים שבהם קורית פגיעה מינית אותו בחור צעיר יגיד לעצמו שזה מגיע לו, בגלל שהוא הומו ובגלל שהוא לא מצליח להיות סטרייט, או בתרגום חופשי – לא מצליח להיות גבר. (ערן)

בהקשר של השלבים בגיבוש הזהות והנטייה המינית, דבריו של ערן מתייחסים לשלב בלבול הזהות, המתאפיין ביחס דו-ערכי למשיכה ההומוסקסואלית. אין ספק שהומופוביה מופנמת היא אחד הביטויים

לנסיבות חיים של התעללות, יחס גזעני ושוליות חברתית. כמו כן, אין ספק שגורמים אלו קיימים גם במכלול הנסיבות הגורמות לזנות טרנסית, אם כי בדברי לעיל התייחסתי בעיקר לגורם הייחודי המאפיין את הזנות הטרנסית, הנובע מהרצון לזרז את תהליך גיבוש הזהות. להמשך קריאה בנושא זנות הומוסקסואלית והגורמים לה ראו Ritch C. Savin-Williams, *Verbal and Physical Abuse as Stressors in the Lives of Lesbian, Gay Male, and Bisexual Youths: Associations With School Problems, Running Away, Substance Abuse, Prostitution and Suicide*, 62 J. CONSULT. & CLIN. PSYCOL. 261 (1994); E. Coleman, *The Development of Male Prostitution Activity Among Gay and Bisexual Adolescents*, 17 J. HOMOSEXUALITY 131 (1989).

להרחבת הקריאה באשר לזנות בקרב טרנסים וטרנסיות ראו רעות גיא "זרקור: זנות בקרב נוער להט"בי: היבטים חברתיים ומשפטיים והתמודדות עם התופעה בעשור האחרון בישראל" בספר זה.

Sari D. Gold, Brian P. Marx & Jennifer M. Lexington, *Gay Male Sexual Assault Survivors: The Relations Among Internalized Homophobia, Experiential Avoidance, and Psychological Symptom Severity*, 45 BEHAVIOUR RESEARCH & THERAPY 549 (2007)

לעמדה הדו־ערכית של אדם בנוגע למשיכה ההומוסקסואלית שהוא חש. זו נובעת, כאמור, מהמחיר הכרוך בהשתייכות לנטייה המינית ההומוסקסואלית ומהחשש מתיוג, הדרה ואפליה שמקורם ביחס הומופובי.

בהקשר של התפיסה הסטריאוטיפית של תפקידי המגדר, דבריו של ערן מדגימים את היחס הדו־ערכי של הומוסקסואלים לגבריות הטרוסקסואלית ולגברים הטרוסקסואלים. הומוסקסואלים רבים תופסים את הייצוג ההטרוסקסואלי של גברים כייצוג אולטימטיבי של גבריות. תפיסה זו מובילה אותם לרצון להידמות לדימוי של הגבר הסטרייט ולהתרחק מדימוי של הגבר ההומוסקסואל. הרצון להידמות לגבר הסטרייט מכונה בקהילה "סטרייט אקטינג". אופן נוסף המבטא את הדו־ערכיות בנוגע להומוסקסואליות היא העובדה שגברים הומוסקסואלים רבים מבטאים משיכה לגברים סטרייטים. התנהגות ה"סטרייט אקטינג" והמשיכה לגברים הטרוסקסואלים זוכות לביקורת בקרב חוגים פעילים חברתית בקהילת הגאה, שכן הן נתפסות כדחייה עצמית של ההומוסקסואליות והפנמת תיוג עצמי שלילי.³⁷

העמדה הדו־ערכית בנוגע לנטייה/ההעדפה המינית ההומוסקסואלית והרצון להידמות לארכיטיפ הגברי־סטרייט, הן במראהו והן בנטייתו המינית ההטרוסקסואלית, גורמים, לדברי ערן, לפגיעות מיוחדות במצבים שבהם מתקיימת פגיעה מינית. הפגיעה נחווית כסוג של עונש על חוסר ההצלחה להידמות לארכיטיפ הגברי – זה החזק, זה שאינו נמשך לגברים וזה שאינו נאנס. כך מתחזקת הדו־ערכיות בנוגע להומוסקסואליות ולהומופוביה המופנמת.

אופן נוסף שבו ההומופוביה המופנמת מעצימה את השפעות הפגיעה המינית יובא בחלק הבא, שבו נדון האיום ב־Outing ובהימצאותם של נפגעים רבים בארון כפול עם הנטייה/ההעדפה המינית ועם הפגיעה המינית.

4. איום ב־OUTING והארון הכפול

בלבול הזהות וההומופוביה המופנמת מייצרים מצב לא שוויוני בקשרים זוגיים להטב"קיים. חוסר השוויון מתבטא בכך שאחד מבני הזוג גלוי בנוגע לזהות/נטייה המינית שלו בעוד השני מסתיר אותה מהסביבה. אי־השוויון יכול ליצור מתח בזוגיות, שעלול להתפתח לאלימות כדוגמת איום בהוצאה מהארון (איום ב"אאוטינג").³⁸ האיום באאוטינג משחזר את דגם האלימות בזוגיות הקיים גם בחברה ההטרוסקסואלית, לפיו היא מופנית על ידי מי שנמצא בעמדת הכוח (מבחינה כלכלית, תרבותית, פיזית או במקרה הזה מי שגלוי בנטייתו המינית) וכלפי מי שנמצא בעמדת פחיתות הכוח (במקרה זה מי שאינו גלוי בנטייתו המינית).

37 גידי רובינשטיין "הומופוביה מופנמת מנקודת מבט פסיכודינמית: מקרה פרטי של הזדהות עם התוקפן?" מפגש לעבודה חינוכית-סוציאלית 33, 193 (2011). בהקשר זה יציין כי גם יושינו מתאר תופעה דומה ל"סטרייט אקטינג", אולם גורס שהתנהגות זו אינה נובעת מערעה לארכיטיפ הגברי, אלא מסיבות שונות, ביניהן הרצון שלא להיות שונה או החשש מאפליה. ההיבט המיוחד שערן מביא בדבריו נוגע לערעה וההערצה לארכיטיפ הגברי. ראו YOSHINO, לעיל ה"ש 7. ראו גם Gold, Marx & Lexington, לעיל ה"ש 36.

38 National Coalition of Anti-Violence Programs, לעיל ה"ש 11.

האיום להוציא אותך מהארון בניגוד לרצונך הוא פטיש בידי בת הזוג. אם זה להורים או במקום עבודה או במקום הלימודים. כל הצבת האולטימטומים משמשת למעשה להכפת בת הזוג שבארון לעשות את מה שהשנייה רוצה. בין אם זה לאן נלך ואת מי נראה או לא נראה. זה מתבטא בהתנהלות היומיומית, וזו לכאורה אלימות עדינה כזאת, אבל מי שבארון תרגיש, הרבה פעמים, שהרצונות שלה והייחודיות שלה נמחקים או מבוטלים ויש יותר מרחב לצרכים של זאת שהיא פחות בארון. זה נורא קשה להחזיק את המתח הזה שאחד מבני הזוג נמצא בארון, ואם המתח הזה לא מוחזק או בטיפול הוא יכול לצאת לפעמים בצורה אלימה. (ריבי)

האיום באאוטינג הוא אקט אלים. ניתן אף להגדירו אלים מבחינה מינית, מאחר שהוא קשור לחשיפת הנטייה/העדפה המינית של אדם, אם כי אינו מוגדר כאלימות מינית בהקשר המשפטי הצר של עבירות המין.³⁹ מכל מקום, עצם הפער בין בני הזוג במידת החשיפה של נטייתם/העדפתם המינית עלול להיות מנוצל גם בהקשר של פגיעות מיניות:

אני יכול לומר דבר מה שהוא נכון גם לגבי לסביות והומואים. יש אנשים שיודעים שהם טרנסים מגיל צעיר והם מסתירים את זה. אז יש עניין של שמירת סוד, וברגע שיש עניין של שמירת סוד אז זה גם מקום שאפשר לשמור בו עוד סודות, כמו פגיעה מינית. הרבה פעמים בגלל המקום המוחלש יותר של נער או נערה טרנסית בגילאים הצעירים, עוד לפני שיצאו מהארון, יש אנשים שיכולים לזהות את החולשה הזו וינצלו את זה ולכן יהיו בקרבם יותר תקיפות – כך שבעבר של אנשים טרנסים יש גם פגיעה מינית והיא הרבה פעמים רקע לפגיעות חוזרות ולפגיעות נוספות. (אלישע)

אלישע טוען שטרנסים הנמצאים בשלב המעבר או אלו המסתירים את זהותם המינית נמצאים במצב פגיע, המותיר אותם חשופים לפגיעה מינית. אלישע גם קושר בין המציאות של פגיעות מיניות בעברם של טרנסים, הומוסקסואלים ולסביות לבין פגיעות חוזרות בבגרותם. עמדתו נתמכת במחקרים, אשר מצאו שהסבירות לפגיעות חוזרות בקרב אוכלוסיית הלהטב"ק כפולה מזו הקיימת בקרב האוכלוסייה ההטרוסקסואלית, והיא נובעת ממצאות רווחת יותר של התעללות ופגיעות מיניות בילדות.⁴⁰

39 ראו להרחבה הדי ויטרבו "לשון הרע" בספר זה.

40 על הקשר בין פגיעה מינית בילדות לפגיעה מינית חוזרת בבגרות ראו Marije Stoltenborgh, Marinus H. Van Ijzendoorn, Eveline M. Euser & Marian J. Bakermans-Kranenburg, *A Global Perspective on Child Sexual Abuse: Meta-Analysis of Prevalence Around the World*, 16 CHILD MALTREAT 79 (2011); Jonathan C. Waldron, Laura C. Wilson, Michelle A. Patriquin & Angela Scarpa, *Sexual Victimization History, Depression, and Task Physiology as Predictors of Sexual Revictimization: Results From a 6-Month Prospective Pilot Study*, 30 J. Interpersonal Violence, 622 (2014). על הסבירות לפגיעה מינית חוזרת בקרב נשים לסביות ובהשוואה לנשים הטרוסקסואליות ראו Kimberley F. Balsam, Keren Lehavot & Blair Beadnell, *Sexual Revictimization and Mental Health: A Comparison of Lesbians, Gay Men and Heterosexual Women*. 26 JOURNAL INTERPERSONAL VIOLENCE 1798 (2011); Tonda L. Hughes, Timothy Johnson, & Sharon C. Wilsnack, *Sexual Assault and Alcohol Abuse: A Comparison of Lesbians and Heterosexual Women*, 13 J. SUBSTANCE ABUSE 515 (2001).

הקשר נוסף שבו האיום באאוטינג מנוצל לשם פגיעה מינית חוזרת הוא, במילותיו של ערן, "הארון הכפול":

קיימים נערים שמאיימים עליהם באאוטינג לאחר שפגעו בהם – "אם תספר שפגעתי כך אגיד לכולם שאתה הומו" – והומו בתפיסה החברתית אינו גבר. זה יוצר בעצם "ארון כפול". אתה בארון עם הנטייה המינית שלך, ואתה בארון עם הפגיעה המינית שעברת. אתה גם לא יכול ללכת למשטרה ולדווח על הפגיעה, כי התוצאה הישירה היא שתוציא את עצמך מהארון. הארון הכפול לא מאפשר לך להכיר בפגיעה שנפגעת ובעצמך כהומו, וכך אתה נמנע מלתקשר את הפגיעה עם הסביבה, מה שמבודד אותך כבועה. היכן שאתה נמצא, עם סטרייטים או עם הומואים. מצב זה הופך אותך להרבה יותר פגיע, גם כנפגע פוטנציאלי וגם כפוגע פוטנציאלי, כי איננו יודעים לאיזה כיוון התסכולים האלו יופנו. (ערן)

ערן מראה כיצד השילוב בין ההומופוביה המופנמת, האיום באאוטינג והבושה בפגיעה המינית מייצר תשתית לפגיעה מינית נוספת, בין שהנער יהיה מועד לפגיעות חוזרות ובין שהוא יהיה זה הפוגע. הארון הכפול, משמעותו ההסתרה הכפולה המתקיימת בשל שילובם של שני מקורות הבושה – הנטייה המינית והפגיעה המינית. הבושה בנטייה המינית מקורה כאמור בהפנמת הדימוי השלילי על הומוסקסואליות, עקב הבניה הטרו-נורמטיבית של גבריות. מקור הבושה בפגיעה המינית הוא תחושת חוסר הישע בעת הפגיעה, המולידה רגשות אשם ונחיתות,⁴¹ והעובדה שאיננו נחוה על ידי נערים וגברים רבים כאקט הפוגע בדימוי הגברי העצמי שלהם.⁴²

ניתן להבין את אופן היווצרותה של תשתית לפגיעה חוזרת באמצעות הבנת ההבניה הדיכוטומית של יחסי הכוח בין המגדרים ואופן השפעתה על יחסי הכוח בין הנפגע לפוגע ההומוסקסואלים. ההבניה ההטרו-נורמטיבית מחלקת את שני המגדרים לפי סדר כוח: הגבריות מקושרת לשליטה והנשיות לכפיפות. זאת היא עושה בכל תחום חיים, ובפרט בתחום המין. לפי הבניה זו, הפגיעה המינית נתפסת כאקט של שליטה והכפפה, שבה הגברי (ולא בהכרח הגבר) הוא השולט, והנשי (ולא בהכרח האישה) מוכפף.⁴³ בהתאם להבניה ההטרו-נורמטיבית, בפגיעה המינית בין שני גברים הומוסקסואלים

כמו כן, מחקרים שונים מצאו כי אחוזי הדיווחים על פגיעות מיניות בילדות גבוהים בקרב אוכלוסיית הלהטב"ק יותר מאשר בקרב האוכלוסייה ההטרוסקסואלית. בקרב טרנסג'נדרים/יות נמצא כי 23% חוו פגיעות מיניות בילדות ו-38% חוו אלימות פיזית בילדות. ראו W.O. Bockting, B.E. Robinson, J. Forberg & K. Scheltema, *Evaluation of a Sexual Health Approach to Reducing HIV/STD Risk in the Transgender Community*, 17 AIDS CARE 289 (2005). במחקר אחר נמצא כי 24% מהנשים הלסביות ו-40% מהנשים הביסקסואליות דיווחו שעברו פגיעה מינית בילדות, זאת בהשוואה ל-17% מהנשים ההטרוסקסואליות. בקרב הגברים נמצא כי 21% מהגברים ההומוסקסואלים ו-24% מהגברים הביסקסואלים דיווחו שעברו פגיעות מיניות בילדות, זאת בהשוואה ל-5% מהגברים ההטרוסקסואלים. ראו Friedman et al., לעיל ה"ש 22.

41 ג'ודית לואיס הרמן טראומה והחלמה 73–74 (עתליה זילבר מתרגמת, 1994).

42 Richard B. Gartner, *Sexual Victimization of Boys by Men: Meanings and Consequences*, 3 J. GAY & LESBIAN PSYCHOTHERAPY 1 (1999).

43 קייט מילט "תיאוריה של פוליטיקה מינית" (1970) ללמוד פמיניזם: מקראה – מאמרים ומסמכי יסוד במחשבה פמיניסטית 67 (דלית באום ואח' עורכות, 2006).

יחווה הנפגע את האיננס כפוגע בדימוי העצמי הגברי שלו, וזה ייתפס כפגיעה בכוח – משמע "ככל שאני גברי פחות, אני חזק פחות". הפגיעה בגבריות פירושה הפיכת הנפגע ללא גברי, ולפי ההבניה הדיכוטומית של יחסי הכוח בין המגדרים – "ככל שאני גברי פחות, אני נשי יותר". על כן, גבר הנתפס כנשי ייתפס (על ידי עצמו ועל ידי הסביבה) כחסר כוח, כנשלט וכקרוב. האיום באאוטינג, בהקשר זה, הוא הגורם ש"חותם את העסקה": הוא מקבע את חלוקת הכוח הלא שוויונית ובשל כך את מאזן היחסים קרבן-תוקפן.

5. "נזילות" בהגדרה של ההעדפה המינית

תיארת לעיל כיצד הפנמת ההבניה הטרו־נורמטיבית, המחלקת את שני המגדרים בצורה דיכוטומית לשולט ולנשלט, מייצרת תשתית לפוגענות חוזרת המופנית כלפי מי שנתפס כנשי. בהקשר זה עולה השאלה: האם בהיעדר חלוקה מגדרית דיכוטומית ניתן יהיה למנוע מציאות של פגיעות מיניות?

אני עובדת עם לסביות, הומואים, טרנסים וטרנסיות, ומאוד ברור לי היום שאין כזה דבר הגדרה של זהות מינית. אני לא חושבת שמישהו יכול לומר משהו על עצמו שיהיה נכון ותקף עשרים וארבע שבע. אנחנו משתנים כל הזמן. מה אנחנו חושבים ורוצים ומפנטזים ועושים, ונורא ברור לי שזה הרבה יותר רחב וגמיש מכל הגדרה שהיא.
(ריבי)

תפיסת הזהות והנטייה המינית כהגדרה עצמית משתנה זוכה להד בכתובה האקדמית ובמחקרים שונים ומכונה "נזילות מינית". הכוונה במושג "נזילות מינית" היא שהנטייה המינית אינה בהכרח דפוס קבוע, מתמשך ויציב, אלא היא תכונה נזילה, לא בלעדית ומשתנה, והיא נמצאת בתהליך מתמיד של גיבוש, גם במהלך גיל הבגרות.

מושג הנזילות המינית מניח קיום של רצף זהויות ונטיות מיניות שונות, ובכך הוא מנוגד לגישות אחרות: האחת, רידוד המיניות לשתי קטגוריות דיכוטומיות – הומוסקסואליות מול הטרוסקסואליות; האחרות, שרווחו בשנות השמונים והתשעים (כדוגמת תאוריית גיבוש המיניות של טרוידן), תיארו את תהליך גיבוש הזהות המינית כמעבר לינארי בין שלבי התפתחות אוניברסליים, שסופם מתמצה בגיבוש זהות עקבית אחת.⁴⁴

קיומו של רצף מאפשר את המעבר בין נטיות מיניות שונות במהלך החיים, אם כי נמצא שנשים מראות השתנות גבוהה יותר בתחום הנטייה המינית מאשר גברים.⁴⁵ כמו כן, קיומו של רצף מעיד על

44 נרב ענתבי "מושג הנזילות המינית כנקודת מבט חדשה על המיניות האנושית" מפגש 33, 137 (2011); Lisa M. Diamond, *Sexual Fluidity: Understanding Women's Love and Desire* (2008); Margaret Rosario, Joyce Hunter, Shira Maguen, Marya Gwadz & Raymond Smith, *The Coming-Out Process and its Adaptational and Health-Related Associations Among Gay, Lesbian, and Bisexual Youths: Stipulation and Exploration of a Model*, 29 AM. J. OF COMMUN. PSYCHOL. 133 (2001).

45 ענתבי, לעיל ה"ש 44; Lisa M. Diamond, *Sexual Identity, Attractions, and Behavior among Young Sexual-Minority Women Over a Two-Year Period*, 36 DEV. PSYCHOL. 241 (2000); Lisa M. Diamond, *A New View of Lesbian Subtypes: Stable Versus Fluid Identity Trajectories Over an 8 Year Period*, 29 PSYCHOL. WOMEN Q. 119 (2005).

היכולת להרגיש הזדהות וזהות, במידות שונות, עם המין השני. כך למשל במחקר שנערך בארץ וחקר זהות מגדרית, נמצא ש-35% ממשתתפי המחקר הרגישו את עצמם מזוהים במידה מסוימת עם המין השני.⁴⁶

אין ספק שזויליות מינית מבטאת התרחקות מהגדרות הטרנס-נורמטיביות של מיניות. היא אינה דיכוטומית או לינארית. היא נשענת על נרטיבים אישיים של זהות מינית, ואיננה מתיימרת לאובייקטיביות.

במובנים רבים הנזילות המינית מתקרבת למיניות קווירית ש"נבנית על יציאתה כנגד כל הרגלי הצריכה. לא צריך הטרנס, לא צריך זוגיות, לא צריך קשר, מיניות ורבייה, לא צריך אזורים ארוגנים מסוימים ואחרים לא, לא צריך מונוגמיה, לא צריך קביעות אובייקט/מיניות/מין. לא צריך".⁴⁷ ההתרחקות ממה שנתפס כ"צריך" אינה אלא התרחקות מהגדרות מקובלות של מיניות "נכונה" או "בריאה" ושל מיניות "לא נכונה" או "חולה". עם זאת עולה השאלה: האם ההתרחקות מהחלוקה הדיכוטומית הזו מסייעת להתרחק מפגיעה מינית?

הכי נחותים הם הטרנסג'נדרים, המוצאים מחוץ למחנה. כי המחשבה העומדת מאחורי ההדרה היא "תחליטו אתם גברים או נשים, אתם לא יכולים גם וגם". הקהילה ממש מתקשה להכיל אותם ולחמול עליהם. וגם אצלם M2F יהיו נחותים יותר מ-F2M וגם הנראות שלהם תחוה יותר קשה.

את הביסקסואלים קשה, לחלקים גדולים מהקהילה, להכיל ולראות בהם חלק, כי לכאורה "אתם לא יכולים להינות מכל העולמות". והרבה הומואים אומרים עליהם, שהם פשוט הומואים בארון. אצל הלסביות יותר קל לביסקסואליות, כי אצלן יש יותר נזילות מינית ולכן הן לא דורשות ונוקשות בעניין של ההגדרה. (ערן)

ערן מתייחס לשני ביטויים של נזילות מינית: הראשון הוא הנזילות במובן של הזהות המינית (היות אדם גבר או אישה – טרנס או טרנסית); השני הוא הנזילות בנטייה המינית (בין שתיה הומוסקסואלית/לסבית/ביסקסואלית או הטרנסקסואלית). יחסה של הקהילה לשני ביטויי הנזילות המינית, לדבריו של ערן, מאופיין בדחייה ובשיפוטיות.

ערן התייחס בדבריו רק למישור של יחסה השיפוטי של הקהילה לאנשים המדגימים נזילות מינית, ולא למידה שבה הנזילות המינית מקושרת, בדרך כלשהי, לפגיעה מינית. עם זאת, ממחקרים עולה שלביסקסואלים סיכוי כפול להיות קורבנות לפגיעה מינית ולאלומות פיזית לעומת הטרנסקסואלים, וסיכוי גבוה יותר לפגיעה לעומת לסביות או הומוסקסואלים. ההבדל בולט במיוחד בקרב גברים.⁴⁸ שיעורי הפגיעה בקרב טרנסג'נדרים/יות, כפי עולה ממחקרים שונים, נעים בין 10% ל-66%, והסבירות

Daphna Joel, Ricardo Tarrasch, Zohar Berman, Maya Mukamel & Effi Ziv, *Queering Gender: Studying Gender Identity in 'Normative' Individuals*, 5 PSYCHOL. & SEXUALITY 291 (2014)

אפי זיו "פגיעות מיניות בקהילה הגאה: הצעה לחזון קווירי" כנס "במילים אחרות": שיח מתעורר על פגיעה מינית במרחב להט"בי – אסופת הרצאות וסדנאות 10 (2013).

Elizabeth M. Saewyc et al., *Hazards of Stigma: The Sexual and Physical Abuse of Gay, Lesbian, and Bisexual Adolescents in the United States and Canada*, 85 CHILD WELFARE 195 (2006) et al., לעיל ה"ש 6.

שטרנסג'נדריות (M2F) ייפגעו גבוהה מזו של טרנסג'נדרים (F2M).⁴⁹ במחקרים הללו לא מצוין אם האלימות מגיעה מכיוונה של הקהילה הלהטב"קית או שמא מקור האלימות הוא מחוץ לה. עם זאת, אחת המסקנות, שניתן להסיק בצורה זהירה, היא שככל שמידת הנזילות המינית גבוהה יותר, כלומר ככל שאנשים יטו פחות להגדיר את עצמם בתוך הגדרות דיכוטומיות של נטייה וזהות מינית, כך יגדלו סיכוייהם להיפגע מאלימות על כל סוגיה.

בניסיון לענות על השאלה שנשאלה לעיל – אם בהיעדר חלוקה מגדרית דיכוטומית ניתן יהיה למנוע מציאות של פגיעות מיניות – עולה כי הפגיעה מתקיימת בין שאנשים יוגדרו או יגדירו עצמם בתוך ההגדרות הדיכוטומיות של החלוקה המגדרית ובין שיחרגו מהן.

האלימות המינית מתקיימת בהקשרים שבהם יש שחזור של החלוקה לגברי ולנשי/שולט ונשלט(ת). היא מתגלה בהקשרים שבהם קיים פער בין מידת גיבושה של הזהות ושל הנטייה/ההעדפה המינית, ומוצאת ביטוי בצורה של קשרי חניכה של הומוסקסואלים צעירים על ידי הומוסקסואלים בוגרים או מבוגרים או בצורה של ניצול הבלבול בזהות ובנטייה המינית וניצול ההומופוביה המופנמת על ידי איום באאוטינג. עם זאת, אלימות מינית מתקיימת גם במקרים שבהם יש נזילות בהגדרה המינית, השואפת לחתור תחת הגדרות בינאריות או מוחלטות של זהות ונטייה מינית. השאיפה שלא להגדיר את העצמי בתוך המבנה הבינארי זוכה ליחס שיפוטי מצד הקהילה ההומו-לסבית וליחס אלים, פיזית ומינית, הגם שלא מצוין כאמור במחקרים אם מקור האלימות הוא בקהילה הלהטב"קית או בקהילה ההטרוסקסואלית.

ז. מתאוריה לפרקטיקה

הפרק הנוכחי מבקש להתמקד בבחינת המבנה החברתי-תרבותי של האלימות המינית בקהילת הלהטב"ק. במאמר התבססתי על נתוני מחקרים שנערכו בעולם ובעיקר בארצות הברית, ועל ראיונות עם אנשי מקצוע וחברי הקהילה הגאה המתמחים בתחום. ממצאי המחקרים שניסו לאמוד את היקף תופעת האלימות המינית בקהילה הגאה מצביעים על כך שמדובר בתופעה רווחת. המחקרים אמנם לא נערכו בישראל, אולם יש בסיס להניח כי מימדי התופעה בארץ אינם שונים בצורה משמעותית. זאת ועוד, מבנה התופעה כפי שתואר בפרק, נורמות ההתנהגות המינית והמגדרית בקהילה, המאפיינים הייחודיים של תהליך התפתחות הזהות והבגרות המינית ויחסי הכוחות שלעיתים מובנים בתוך המיניות, מדגישים את הנחיצות של התייחסות תוך קהילתית לתופעת האלימות המינית ושל מתן מענה מקיף לבעיה.

לאורך הפרק ניסיתי לבחון אם הטענה שלפיה המבנה החברתי והתרבותי הפטריארכלי מקיים תשתית לפגיעה מינית רלוונטית לא רק לאוכלוסייה ההטרוסקסואלית, אלא גם לקהילת הלהטב"ק. בעזרת שותפיי לחשיבה, שנעזרו להתראיין למאמר, ובעזרת מקורות תאורטיים שונים יכולתי לנסח נורמות התנהגות ומגמות חברתיות שונות המתקיימות בקהילה ולהראות כיצד הן משעתקות את המבנה הפטריארכלי הקיים באוכלוסייה ההטרוסקסואלית.

Rebecca L. Stotzer, *Violence Against Transgender People: A Review of United States Data*, 14 49
AGGRESSION & VIOLENT BEHAVIOR 170 (2009).

הניסיון של אנשי המקצוע, שהתראינו למאמר זה, מלמד ששעתוק המבנה החברתי ההטרסקסואלי מייצר מבנה כוח לא שוויוני בקהילת הלהטב"ק, שעלול לשמש תשתית חברתית לקיומה של הפגיעה המינית. לאורך הפרק תיארתי נורמות התנהגות שונות המכוננות את יחסי הכוח: החלוקה הסקסיסטית בין גברים לנשים, הממקמת את הגברים בקדמת המאבק הפוליטי-חברתי של הקהילה, או זו הממקמת את ה"גברי" בתפקיד הסקסיסטי השולט ואת ה"נשי" בתפקיד הסקסיסטי המוכפף והמטפל; הלחץ על בני נוער לקיים פרקטיקות מיניות בגיל מוקדם והלחץ העודף על נוער להטב"קי לקיים יחסי מין כדי לאשרר את השתייכותו לקהילה הלהטב"קית, והאופן שבו לחץ זה מותיר את בני הנוער פגיעים ביחס לאנשים שזהותם ונטייתם/העדפתם המינית מגובשת; נורמת ה"חניכה" של נוער הומוסקסואלי על ידי בוגרים הומוסקסואלים; ניצול הבלבול המאפיין את שלבי גיבוש הנטייה/הזהות המינית ואת ההומופוביה המופנמת על ידי מי שגיבשו את נטייתם המינית, בין השאר באמצעות איום באוטונומי; דחיית הנזילות המינית והפניית יחס שיפוטי כלפיה על ידי הקהילה הלהטב"קית, למרות היעדרם של נתונים מחקריים בדבר שיעורי הפגיעה המינית המופנית כלפי טרנסים/יות וביסקסואלים/יות מתוך הקהילה.

חלק מנורמות ההתנהגות, המכוננות יחסי כוח, קשורות בקשר הדוק ליצירת תשתית חברתית ונורמטיבית לקיומן של פגיעות מיניות, ואחרות הן בעלות קשר עקיף. בשל כך יש צורך בקיום מחקר מעמיק בתחום, כדי להיטיב את ההבנה בנוגע לתרומתו של המבנה החברתי ליצירת מציאות של פגיעות מיניות וכדי להבין כיצד ניתן להתמודד עם בעיות של אלימות מינית בקהילה.

סיבות נוספות לקיום מחקרי עומק בנושא האלימות המינית בקהילת הלהטב"ק הן: בחינת היקפה של התופעה; הבנת המאפיינים הייחודיים שלה, באמצעות עריכת מחקרי השוואה בין להטב"קים להטרסקסואלים; הבנת השפעות הרגשיות והנרטיבים הייחודיים של להטב"קים, באמצעות מחקרים איכותניים; הבנת ההנחות הטרסקסיסטיות וההומופוביות הקיימות באוכלוסייה, המשפיעות על מתן מענים מותאמים לנפגעות ולנפגעים להטב"קים.⁵⁰

אחת הבעיות המרכזיות הנוצרות, בהיעדר שיח מפותח על פגיעות מיניות, היא מיעוטן של מסגרות בתוך הקהילה הגאה המיועדות להעניק סיוע לאנשים שנפגעו מינית. באגודה לשמירת זכויות הפרט ובמרכז הגאה קיימים שירותים פסיכו-סוציאליים המעניקים טיפול נפשי כללי. בקהילה הכללית קיימים שירותים המיועדים לטיפול ולסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית. מרכזי הסיוע לנפגעות ולנפגעי תקיפה מינית מעניקים סיוע נפשי בקו הנשים ובקו הגברים. הסיוע מוענק מתוך מודעות למורכבויות הייחודיות המאפיינות פגיעה מינית בקהילה הגאה. באשר ליתר שירותי הסיוע והטיפול בקהילה, נראה שהם אינם ידועים לכול וקיים ספק בדבר נגישותם ומידת הרגישות וההתאמה שיש בהם לנטיות, להעדפות ולזהויות המיניות השונות.⁵¹

בעיית אי-ההתאמה של שירותי הסיוע לאוכלוסיית הלהטב"ק קיימת ביתר שאת בשירותי הסיוע הכלליים ומסגרות אכיפת החוק, הפועלים מתוך בורות והנחות טרסקסיסטיות והומופוביות. עם אלה נמנים, למשל: האמונה שאלימות בקרב זוגות להטב"קים היא תמיד הדדית בשל היעדר החלוקה ההטרונורמטיבית בין הגבר (הנתפס לרוב כצד האלים) והאישה (הנתפסת לרוב כקרבן), האמונה שלא

50 Rothman, Exner & Baughman, לעיל ה"ש 19; Todahl et al., לעיל ה"ש 6.

51 National Coalition of Anti-Violence Programs, לעיל ה"ש 11.

קיימת אלימות בקרב זוגות לסביות (כמפורט בפרק המגדר) או יחס הומופובי כולל הגורם לחוסר אמן בפניותיהם של הלהטב"קים, ליחס מזלזל ומפלה ולחוסר רצון לטפל בבעיה. היעדר הנגישות וההתאמה של שירותי הסיוע לאוכלוסיית הלהטב"ק והיחס ההומופובי שהם מגלים הם גם מחסום ממשי מפני פנייה ודיווח, והם מתווספים לחסמים וקשיים נוספים, המאפיינים נפגעות ונפגעי תקיפה מינית בכלל.⁵² אלישע מתאר את סוגיית היעדר הנגישות של שירותי הסיוע בקהילה הלהטב"קית ושל שירותי הסיוע הכלליים עבור אוכלוסיית הטרנסג'נדרים/יות:

למשל קבוצת תמיכה להומואים שעברו התעללות – זה לא ברור שטרנס יהיה מוזמן אליה. וגם אם הוא מוזמן, האנשים שיהיו בקבוצה, יש להם סיפור חיים שונה משלו, ואז זה לא רלוונטי ואז לאן הוא ילך? התחושה היא שכאשר טרנס ילך לייעוץ כלשהו בקהילה הלהט"בית זה לא ברור שהטיפול או המטפל יהיה טרנס פרנדלי. למשל, שהמטפל יפנה אליו במגדר הנכון או לא יהיה לו את הידע הטיפולי הרלוונטי. לגבי שירותי סיוע בקהילה בכלל, אישה טרנסית שהותקפה, זה לא ברור שהיא תתקשר לקו הנשים, כי אולי יגידו לה שהיא צריכה להתקשר לקו הגברים. או שבגלל שהקול שלה נשמע גברי אולי היא תתבייש להתקשר. מצד שני היא לא תרצה להתקשר לקו הגברים, ואותו הדבר לגבי טרנסים. (אלישע)

הצעה נוספת היא לעודד דיון בקהילה על אלימות מינית, להעלות מודעות לתופעה ולשנות את נורמות ההתנהגות המייצרות את התשתית לקיומה. בתוך כך נכון לבחור סטנדרט טיפול בקהילת הלהטב"ק שיאומץ על ידי שירותי סיוע קיימים, בין שיהיו בתוך הקהילה או מחוצה לה, תוך שימת דגש בריבוי הזהויות ובהשלכות שלהן על מאפייני הפגיעה המינית ועל החסמים המעכבים פנייה לשירותי הסיוע והטיפול. בהקשר זה מוצע להקצות משאבים ייחודיים להקמת שירותי סיוע וטיפול ייעודיים לקהילה.⁵³

52 Todahl et al., לעיל ה"ש 6; בלט, לעיל ה"ש 17. כן ראו את שלל המקורות המופיעים בה"ש 11. ראו גם Jaime M. Grant et al., *National Transgender Discrimination Survey Report on Health and Health Care: Findings of a Study by the National Center for Transgender Equality and the National Gay and Lesbian Task Force* (2010) available at www.thetaskforce.org/static_html/downloads/reports/reports/ntds_report_on_health.pdf, National Coalition of Anti-Violence Programs; לעיל ה"ש 11.

53 Jenifer K. McGuire, ; לעיל ה"ש 22, Friedman et al. ; לעיל ה"ש 19, Rothman, Exner & Baughman Charles R. Anderson, Russell B. Toomey & Stephen T. Russell, *School Climate for Transgender Youth: A Mixed Method Investigation of Student Experiences and School Responses*, 39 J. YOUTH Today ; לעיל ה"ש 11, National Coalition of Anti-Violence Programs ; ADOLESCENCE 1175 (2010) et al., לעיל ה"ש 6 ; Turell et al. ; לעיל ה"ש 11.

ח. סיכום

בתחילת הפרק התוודיתי שהעמדה שממנה הגעתי לכתוב את המאמר הייתה זהירה, נוכח ההיכרות המועטה שלי עם קהילת הלהט"ב"ק, הגם שאני נמנית עמה. מוקד העניין וההתמחות שלי היה תחום הפגיעות המיניות והאפיסטמולוגיה הפמיניסטית, אולם כל הקשור לנורמות ההתנהגות בקהילה היה מוכר לי פחות.

עמדתי הזהירה הובילה אותי להסתייע בשותפים לחשיבה, אשר הסכימו לחלוק עמי את ניסיונם האישי והמקצועי וסייעו לי בגיבוש התובנות שהועלו על הכתב. חוויית הכתיבה הייתה כאילו הפרק כותב את עצמו. היא שיקפה עד כמה השטח משווע להישמע, להיות מועלה על הכתב ולקבל הכרה. ברוח זו, המסר המרכזי של הפרק הוא להדגיש את הנחיצות שבקיום שיח ומחקר על הנורמות המבנות את ההתנהגות המינית בקהילת הלהט"ב"ק, המובילות לא אחת לפגיעה מינית.

כשאנחנו לא מקשיבים למיניות הייחודית שלנו ושל האחר/ת, להשתנות, למשא המתן הייחודי שצריך להתקיים בין שני גופים או יותר, יש לנו צלחת פטרי תרבותית לפגיעות מיניות.⁵⁴

54 זיו, לעיל ה"ש 47.